

42000Y1229(02)

Virallinen lehti nro C 379 , 29/12/2000 s. 0007 - 0029

Keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä 29 päivänä toukokuuta 2000 tehdyn yleissopimuksen

SELITYSMUISTIO

(Neuvoston 30 päivänä marraskuuta 2000 hyväksymä teksti)

(2000/C 379/02)

SISÄLLYS

>TAULUKON PAIKKA>

I JOHDANTO

A. TAUSTAA

Yleissopimus keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä, jäljempänä 'yleissopimus', on ensimmäinen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen voimaantulon jälkeen tehty tämän alan yleissopimus. Sen tekemisen taustalla on Euroopan unionin tarve hyväksyä asianmukaisia oikeudellisen yhteistyön välineitä. Tämä tuotiin erityisesti esille alan asiantuntijoiden seminaarissa huhtikuussa 1995.

Kyseiseen seminaariin osallistuneet asiantuntijat tarkastelivat unionin jäsenvaltioiden välisiä keskinäistä oikeusapua koskevia järjestelyjä ja tulivat siihen tulokseen, että järjestelyjä on tehostettava oikeudellisen yhteistyön tarpeiden täyttämiseksi. Asiantuntijat suosittelevat tätä varten uuden välineen valmistelemista.

Tämän seminaarin tulosten perusteella esitettiin huhtikuussa 1996 esitys yleissopimusehdotukseksi. Tekstiä syvennettiin myöhemmin siten, että sen soveltamisala laajennettiin kattamaan alueita, joita ehdotus ei alun perin koskenut, mukaan lukien erityisesti telekuuntelu. Hankkeen työstämistä jatkettiin neuvoston seuraavien puheenjohtajakausien aikana. Tiettyjen aiheiden monimutkaisuuden vuoksi neuvottelut vaativat usein yksityiskohtaisia ja aikaa vieviä keskusteluja.

Neuvosto hyväksyi yleissopimuksen 29 päivänä toukokuuta 2000(1), ja kaikki jäsenvaltiot allekirjoittivat sen samana päivänä. Norja ja Islanti ilmoittivat samana päivänä neuvostolle hyväksyvänsä yleissopimuksen sisällön ja sen niitä koskevat määräykset, ja että ne toteuttavat hyvissä ajoin tarvittavat toimenpiteet määräysten soveltamiseksi.

B. ERINÄISIÄ HUOMIOITA

Neuvosto ei ole uutta yleissopimusta laatiessaan halunnut luoda itsenäistä välinettä (ks. tämän osalta yleissopimuksen 1 artiklaa koskevat selitykset). Syynä tähän eivät ole yksinomaan keskinäistä oikeusapua koskevan 20 päivänä huhtikuuta 1959 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen 26 artiklan 3 kohdan määräykset. Itse asiassa neuvosto katsoi, että jäsenvaltioiden välisellä keskinäisellä oikeusavulla on jo vankka perusta, joka on osoittautunut tehokkaaksi: keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskeva eurooppalainen yleissopimus ja sen 17 päivänä maaliskuuta 1978 tehty pöytäkirja sekä 14 päivänä kesäkuuta 1985 tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta 14 päivänä kesäkuuta 1990 tehty yleissopimus, sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta ja keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa 27 päivänä kesäkuuta 1962 tehty Benelux-sopimus, jossa on keskinäistä oikeusapua koskevia urauurtavia osia, sekä tietyt määräykset ja erityisjärjestelyt joidenkin jäsenvaltioiden välillä.

Yleissopimuksen päätavoitteena on siis parantaa oikeudellista yhteistyötä kehittämällä ja nykyaikaistamalla keskinäistä oikeusapua koskevia, voimassa olevia määräyksiä, pääasiassa lisäämällä sellaisten tapausten määrää, joissa oikeusapua voidaan pyytää sekä helpottamalla eri toimenpitein oikeusavun toimivuutta, joka nopeutuu, joustavoituu ja näin ollen tehostuu. Tätä tavoitetta käsitellään pääasiassa yleissopimuksen 3-9 artiklassa.

Neuvosto on lisäksi päättänyt kehittää muita toimenpiteitä, jotka edistävät edellä mainittuun tavoitteeseen pääsemistä ja joissa samalla otetaan huomioon viime aikoina tapahtunut merkittävä poliittinen ja sosiaalinen kehitys sekä tekniikan kehitys.

Euroopan unionin oli aluksi otettava huomioon uusi tilanne: Schengenin sopimuksista johtuva rajatarkastusten lakkauttaminen useimpien jäsenvaltioiden välillä, minkä vaikutuksesta voitiin

merkittävästi osaltaan edistää vuoden 1985 Euroopan yhtenäisasiakirjalla päätettyä sisämarkkinoiden täysimääräistä toteutumista. Tarkastusten poistuminen, johon liittyy henkilöiden, tavaroiden ja pääomien liikkuvuuden huomattava lisääntyminen Euroopan unionissa niin kutsutun maailmanlaajuistumisen ilmiön johdosta, edellytti soveltuvien sääntöjen antamista poliisi- ja oikeusviranomaisten käyttöön, jotta nämä voisivat torjua kansainvälistä rikollisuutta, joka käyttää täysin hyväkseen uutta liikkumisvapautta ja jonka ominaispiirteet ovat tästä syystä olennaisesti muuttuneet. Uusien menettelyjen, joiden lähtökohtia ovat Benelux-sopimukset, Schengenin yleissopimus sekä ennen kaikkea tullihallintojen keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä 18 päivänä joulukuuta 1997 tehty yleissopimus (Napoli II)(2), tarkoituksena on helpottaa ja kehittää rajat ylittäviä tutkintatoimia. Niitä käsitellään yleissopimuksen 12-16 artiklassa.

Euroopan unionin oli myös kehitettävä uusia tekniikoita, joiden avulla voidaan ottaa huomioon teknologian merkittävä kehittyminen, missä tehtävässä unionin huomattava poliittisen yhdentymisen taso oli avuksi. Nämä uudet tekniikat voivat tietyissä tapauksissa helpottaa oikeusapua (videokokous, puhelinkokous), kun taas tietyissä tapauksissa (telekuuntelu) oikeusavun antaminen on käytännössä vaikeaa asianmukaisten säännösten puuttuessa. Tähän tavoitteeseen pyritään 10, 11 ja 17-22 artiklassa.

Lisäksi neuvosto päätti hyväksyä tietosuojasäännöt (23 artikla).

On syytä korostaa kahta institutionaalista asiaa, jotka liittyvät siihen, että yleissopimuksen oikeusperustana on sopimus Euroopan unionista.

Ensinnäkin yleissopimus on erityinen kansainvälisen julkisoikeuden väline, jota koskevat eri säännöt kuin vuoden 1959 kantayleissopimusta. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 35 artiklassa annetaan erityisesti Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle toimivalta tulkita artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti yleissopimuksen määräyksiä.

Toiseksi tietyt yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan paitsi jäsenvaltioihin, myös Norjaan ja Islantiin. Tämän kohdan osalta selventävät huomautukset ovat tarpeen.

Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehtyyn yleissopimukseen, jonka viisi Euroopan yhteisön jäsenvaltiota allekirjoitti 19 päivänä kesäkuuta 1990, kuuluu joukko oikeudellista yhteistyötä koskevia määräyksiä.

Yleissopimukseen liittyi myöhemmin muita jäsenvaltioita. Vuonna 1996 kaksi yhteisön ulkopuolista maata, Islanti ja Norja otettiin mukaan Schengen-yhteistyöhön erityisesti siksi, että kaikki Pohjoismaat - sekä kolme jäsenvaltiota Tanska, Ruotsi ja Suomi että kaksi yhteisön ulkopuolista maata, Islanti ja Norja - voisivat liittyä Schengenin sopimukseen ja säilyttää samalla Pohjoismaiden passiunionin.

Amsterdamin sopimuksessa, joka tuli voimaan 1 päivänä toukokuuta 1999, Schengenin säännöstö sisällytettiin siihen liitettyä pöytäkirjalla osaksi Euroopan unionia.

Lisäksi Islannin ja Norjan kanssa allekirjoitettiin 18 päivänä toukokuuta 1999 sopimus viimeksi mainittujen osallistumisesta Schengenin säännöstön täytäntöönpanoon, soveltamiseen ja kehittämiseen(3). Se tuli voimaan 26 päivänä kesäkuuta 2000.

Näin ollen yleissopimuksen määräyksiä, jotka luetellaan sen 2 artiklassa, pidetään Schengenin säännöstön kehittämisenä, ja niitä sovelletaan kunkin Euroopan unionin jäsenvaltion suhteisiin Islannin ja Norjan kanssa.

II ARTIKLA KOHTAISET HUOMAUTUKSET

I OSASTO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

1 artikla

Suhde muihin keskinäistä oikeusapua koskeviin yleissopimuksiin

Tämän artiklan mukaan yleissopimuksella on tarkoitus täydentää 1 kohdassa lueteltujen keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevien kansainvälisten välineiden määräyksiä ja helpottaa niiden soveltamista Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä. Artiklan mallina on käytetty rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan vuonna 1996 Euroopan unionin jäsenvaltioiden kesken tehdyn yleissopimuksen 1 artiklaa ja siinä otetaan huomioon muun muassa keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen (vuoden 1959 yleissopimus) 26 artiklan 3 kohta.

Artiklan 1 kohdassa mainitut välineet ovat osaksi 'kantasopimuksia' (vuoden 1959 yleissopimus ja Benelux-sopimus) ja osaksi täydentäviä välineitä (vuoden 1959 yleissopimuksen lisäpöytäkirja ja Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehty yleissopimus).

Yleissopimuksella täydennetään 1 kohdassa lueteltuja välineitä, eikä sitä voi yksinään käyttää ainoana perustana keskinäistä oikeusapua koskeville pyynnöille. Toinen seuraus yhteydestä vuoden 1959 yleissopimukseen ja muihin teksteihin on, että mainitussa kohdassa mainittujen välineiden määräykset ovat edelleen täysin voimassa siltä osin kuin ne koskevat asioita, jotka eivät kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan.

Koska yleissopimuksella täydennetään aikaisempia välineitä, sovelletaan niissä tapauksissa, joissa sen määräykset ovat ristiriidassa 1 kohdassa lueteltujen välineiden kanssa, yleissopimuksen määräyksiä.

Artiklan 2 kohtaa on tarkasteltava yhdessä vuoden 1959 yleissopimuksen 26 artiklan 4 kohdan kanssa.

Siinä määrätään, että 1 kohta ei vaikuta sellaisten kahdenvälisten tai monenvälisten sopimusten määräysten soveltamiseen, joissa määrätään suotuisammista keskinäistä oikeusapua koskevista järjestelyistä (kuten esimerkiksi Pohjoismaiden väliset järjestelyt), eikä keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskeviin järjestelyihin, joista on sovittu yhdenmukaisen lainsäädännön perusteella, eikä sopimuksiin, jotka liittyvät erityisiin järjestelmiin keskinäisen oikeusavun antamiseksi vastavuoroisesti osapuolten alueella.

2 artikla

Schengenin säännöstöön liittyvät määräykset

Artiklassa on kyse tietyistä kysymyksistä, jotka aiheutuvat Schengenin säännöston sisällyttämisestä Amsterdamin sopimuksen mukaisesti osaksi Euroopan unionia. Tässä suhteessa on huomattava, että yleissopimuksen hyväksymisajankohtana Schengenin järjestelyjä sovellettiin useimpiin jäsenvaltioihin sekä Islantiin ja Norjaan.

Artiklan 1 kohdassa mainitaan ne yleissopimuksen määräykset, joilla muutetaan neuvoston sekä Islannin ja Norjan välisen, viimeksi mainittujen osallistumisesta Schengenin säännöston täytäntöönpanoon, soveltamiseen ja kehittämiseen 18 päivänä toukokuuta 1999 tehdyn sopimuksen mukaisesti Schengenin säännöstöä tai jotka perustuvat siihen. Sopimuksen 2 artiklan 3 kohdassa on määräykset siitä, että Islanti ja Norja hyväksyvät ja panevat täytäntöön asiaan liittyvät Euroopan unionin antamat säädökset ja toteuttamat toimenpiteet sekä soveltavat niitä.

Artiklan 2 kohdalla kumotaan useita Schengenin yleissopimuksen määräyksiä, jotka yleissopimus korvaa, ja näin täsmennetään mitkä Schengenin sopimuksen soveltamista koskevan yleissopimuksen keskinäistä oikeusapua koskevat määräykset pysyvät voimassa ja mitkä eivät.

3 artikla

Menettelyt, joissa oikeusapua myös annetaan

Tässä artiklassa mennään vuoden 1959 yleissopimuksen soveltamisalaa pidemmälle, ja siinä toistetaan nyttemmin yleissopimuksen 2 artiklan 2 kohdalla kumottu Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 49 artiklan a kohta. Tämän artiklan nojalla apua voidaan pyytää ja saada myös paitsi rikosasioiden tutkintaan, myös sellaisia menettelyjä koskevaan tutkintaan, joista voi aiheutua tiettyjä hallinnollisia seuraamuksia.

Artiklan 1 kohdassa todetaan, että keskinäistä oikeusapua annetaan myös hallinnollisia menettelyjä varten, jotka koskevat pyynnön esittäneen tai pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion tai molempien kansallisen lainsäädännön mukaan rangaistavia tekoja ja joissa tehty hallintoviranomaisen päätös voidaan saattaa erityisesti rikosasioissa toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Tämän määräyksen nojalla on mahdollista pyytää keskinäistä oikeusapua tietyn tyyppisissä tapauksissa, jotka eivät kuulu tai kuuluvat vain osittain vuoden 1959 yleissopimuksen soveltamisalaan, joka kattaa vain oikeuskäsittelyn mutta ei hallinnollisia menettelyjä. Esimerkiksi Saksan lainsäädännön käsite "Ordnungswidrigkeit" tarkoittaa rikkomusta, jota ei ole luokiteltu rikokseksi ja jota koskeva rangaistus on hallinnollisten viranomaisten määräämä sakko. Tässä yleissopimuksessa määrättyjen järjestelyjen mukaan keskinäistä oikeusapua voidaan pyytää tällaisten rikkomusten hallinnolliseen ja oikeudelliseen käsittelyyn, vaikka se vuoden 1959 yleissopimuksen mukaan on mahdollista vain, kun kyseessä on "Ordnungswidrigkeit":in oikeudellinen vaihe. On syytä huomata, että vastaavia käsitteitä on olemassa eräissä muissa jäsenvaltioissa.

Artiklan 1 kohdan osalta merkitystä ei ole sillä, kuuluuko kyseessä oleva asia jäsenvaltiossa alkuvaiheessa hallintoviranomaisen vai rikosasioissa toimivaltaisen oikeusviranomaisen toimivaltaan, vaan olennaista on, että se voidaan loppuvaiheessa viedä erityisesti rikosasioita käsittelevään tuomioistuimeen. Kohdan lopussa olevalla sanalla 'erityisesti' osoitetaan selvästi, että tuomioistuimen, jossa asiaa mahdollisesti käsitellään, ei tarvitse olla yksinomaan rikosasioita käsittelevä tuomioistuin.

Artiklan 2 kohdassa varmistetaan, että keskinäistä oikeusapua voidaan saada 1 kohdassa tarkoitettujen rikos- ja hallinnollisten asioiden käsittelyyn silloin, kun kyseinen rikos tai rikkomus on sellainen, josta oikeushenkilö voidaan asettaa vastuuseen pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa. Se, ettei pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion lainsäädännössä säädetä kyseistä tekoa koskevasta oikeushenkilön hallinnollisesta tai rikosoikeudellisesta vastuusta, ei voi enää yksinään riittää perusteeksi kieltäytyä antamasta oikeusapua. Yleissopimuksella siis lujitetaan oikeudellista yhteistyötä oikeushenkilöiden vastuun osalta.

4 artikla

Muodollisuudet ja menettelyt keskinäistä oikeusapua koskevien pyyntöjen täyttämisessä

Artiklan tarkoituksena on:

- tehdä mahdolliseksi keskinäistä oikeusapua koskevan pyynnön täyttäminen siinä määrin kuin se on mahdollista pyynnön esittäneen jäsenvaltion mahdollisuuksien ja menettelyjen mukaisesti (1 ja 3 kohta);
- velvoittaa pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio noudattamaan mahdollisuuksien mukaan mahdollisia pyynnössä esitettyjä määräaikoja (2 kohta) 4 kohdassa mainituissa rajoissa.

Vuoden 1959 yleissopimuksen 3 artiklassa määrätään, että pyynnöt täytetään pyynnön vastaanottaneen

valtion lainsäädännössä säädetyllä tavalla. Tämän yleissopimuksen 4 artiklalla siirretään keskinäisen oikeusavun painopistettä niin, että apu on annettava pyynnön esittäneen jäsenvaltion pyytämällä tavalla. On huomattava, että tämän yleissopimuksen 4 artikla ei vaikuta vuoden 1959 yleissopimuksen 5 artiklan nojalla tehtyihin lausumiin.

Artiklan 1 kohdassa esitetään se yleinen periaate, että pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion on pyyntöä täyttäessään noudatettava niitä muodollisuuksia ja menettelyjä, jotka pyynnön esittänyt jäsenvaltio on nimenomaisesti ilmoittanut. Määräyksellä on tarkoitus helpottaa keskinäisen oikeusavun yhteydessä kerättyjen tietojen käyttöä todistusmateriaalina pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa oikeuskäsittelyn myöhemmissä vaiheissa. Sanat "muodollisuudet ja menettelyt" on ymmärrettävä laajasti ja ne voivat käsittää esimerkiksi tilanteen, jossa pyynnössä esitetään, että pyynnön esittäneen jäsenvaltion oikeusviranomaisten edustajan tai puolustuksesta vastaavan henkilön on saatava olla läsnä todistajaa kuultaessa. Pynnön vastaanottaneelle jäsenvaltiolle tästä mahdollisesti aiheutuvan rasitteen vuoksi pyynnön esittäneen jäsenvaltion olisi vaadittava vain sellaisten muodollisuuksien ja menettelyjen noudattamista, joita se pitää sen suorittamien tutkimusten kannalta ehdottoman välttämättöminä.

Pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio voi kieltäytyä noudattamasta kyseisiä muodollisuuksia ja menettelyjä vain, jos ne ovat ristiriidassa sen lainsäädännön perusperiaatteiden kanssa tai jos itse yleissopimuksessa nimenomaisesti todetaan, että pyynnön täyttämiseen sovelletaan pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion lainsäädäntöä.

Artiklan 2 kohta liittyy pyynnön esittäneen jäsenvaltion asettamiin pyynnön täyttämistä koskeviin määräaikoihin, ja siinä otetaan huomioon, että joissakin tapauksissa keskinäisen oikeusapupyynnön täyttämällä tietyssä määräajassa saattaa olla ratkaiseva merkitys. Samalla 2 kohdassa veloitetaan pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio ottamaan mahdollisimman tarkoin huomioon keskinäistä oikeusapua koskeissa pyynnöissä mahdollisesti ilmoitetut määräajat. Jos pyynnön esittäneen jäsenvaltion viranomaisen katsoo tarpeelliseksi, että pyyntö täytetään ennen tiettyä määräpäivää, se voi mainita tämän pyynnössä perustellen sen asianmukaisesti.

On selvästikin kaikkien jäsenvaltioiden etujen mukaista, että mahdollisuutta määräaikojen asettamiseen ei käytetä väärin ja että, jos pyynnön esittänyt jäsenvaltio katsoo määräajan asettamisen asianmukaiseksi, sen olisi asetettava määräaika, joka on sen näkökulmasta kyseisessä erityistilanteessa kohtuullinen tai tarpeen.

Artiklan 3 kohta koskee tilannetta, missä pyyntöä ei voida kokonaan tai osittain täyttää 1 kohdan mukaisesti pyynnön esittäneen jäsenvaltion ilmoittamia muodollisuuksia noudattaen. Tällaisessa tapauksessa pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion on selvitettävä kantansa viipymättä toiselle jäsenvaltiolle ja ilmoitettava millä edellytyksin pyyntö voitaisiin täyttää. Vaadittaviin edellytyksiin saattaa tarvittaessa kuulua asiakirjojen tai lisätietojen toimittaminen. Kohdassa on myös määräys siitä, että pyynnön esittäneet ja pyynnön vastaanottaneet viranomaiset voivat sopia miten pyyntöä voidaan käsitellä tarvittaessa sillä ehdolla, että vaadittavat edellytykset täytetään.

Vaikka 3 ja 4 kohdassa pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio veloitetaan antamaan pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle tietoja tietyissä tapauksissa, tätä koskevasta erityisestä menettelystä ei ole määrätty. Pynnön vastaanottanut jäsenvaltio voi siis toimittaa kyseiset tiedot mitä tahansa keinoa käyttäen.

Artiklan 4 kohta koskee järjestelyjä, joihin turvaudutaan, jos pyynnön esittäneen jäsenvaltion antamaa määräaikaa ei voida noudattaa. Jos pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio tietää, että asetettua määräaikaa ei voida noudattaa, ja että 2 kohdan mukaisesti esitetyistä määräaikaa koskevista perusteluista voidaan päätellä määräajan ylittämistä aiheutuvan huomattavaa haittaa asian käsittelylle pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa, pyynnön vastaanottaneen valtion viranomaisten on ilmoitettava mahdollisimman nopeasti pyynnön täyttämiseen tarvittava arvioitu aika. Pynnön esittäneen jäsenvaltion on vastattava viipymättä, ja ilmoitettava, onko pyynnön käsittelyä jatkettava. Lisäksi kohdan tekstin mukaan molempien jäsenvaltioiden viranomaisilla on mahdollisuus sopia siitä, miten pyynnön käsittelyä jatketaan. Tältä osin on syytä pitää mielessä 29 päivänä kesäkuuta 1998 hyväksytty yhteinen toiminta 98/427/YOS(4) rikosasioissa annettavassa keskinäisessä oikeusavussa noudatettavista hyvistä toimintatavoista.

5 artikla

Oikeudenkäyntiasiakirjojen lähettäminen ja tiedoksianto

Artiklalla on tarkoitus varmistaa, että jäsenvaltio voi lähettää ja antaa tiedoksi oikeudenkäyntiasiakirjat mahdollisimman nopeasti silloin, kun niiden vastaanottaja oleskelee toisen jäsenvaltion alueella. Artiklaa laadittaessa Schengenin yleissopimuksen sittemmin tämän yleissopimuksen 2 artiklan 2 kohdalla kumotussa 52 artiklassa mainitut järjestelyt otettiin pitkälti huomioon.

Artiklan 1 kohdassa määrätään yleisenä sääntönä, että rikosoikeudenkäynteihin liittyvät oikeudenkäyntiasiakirjat, joiden lähettämistä toisen jäsenvaltion alueella oleskelevalle henkilölle jäsenvaltio pyytää, lähetetään kyseiselle henkilölle suoraan postitse.

On huomattava, että kuten Schengenin yleissopimuksen 52 artiklassa tässä artiklassa ei ole määritelty termiä "oikeudenkäyntiasiakirjat". Samoin kuin Schengenin yleissopimuksen 52 artiklaa aikanaan myös tämän yleissopimuksen 5 artiklaa on tulkittava laajasti ja sen on katsottava käsittävän esimerkiksi haasteet ja tuomioistuinten päätökset.

Ilmaisia "alueella oleskeleville", joka on myös otettu Schengenin yleissopimuksen 52 artiklasta, olisi tulkittava laajasti, eikä se tarkoita välttämättä sitä, että henkilön pitäisi asua pyynnön vastaanottaneessa valtiossa.

Tästä lähtien asiakirjat lähetetään pääsääntöisesti postitse. Poikkeukset postin käytölle asiakirjoja toimitettaessa esitetään 2 kohdassa, ja niitä sovellettaessa asiakirjat voidaan lähettää toisen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten välityksellä toimitettavaksi vastaanottajalle. Poikkeukset tulevat kysymykseen tapauksissa, joissa postitse toimittaminen ei ole mahdollista tai asiaankuuluvaa. On erittäin tärkeää, että asiakirjat lähetetään jäsenvaltio pyrkii selvittämään vastaanottajan osoitteen ennen pyynnön esittämistä toiselle jäsenvaltiolle. Lisäksi pyyntöihin olisi liitettävä mahdollisimman paljon ennen asiaa koskevia tietoja, jotka auttavat pyynnön vastaanottanutta jäsenvaltiota tämän henkilön löytämisessä.

Artiklan 3 kohdassa vaaditaan, että jos jäsenvaltiolla, joka lähettää asiakirjan, on aihetta uskoa, että vastaanottaja ei ymmärrä kieltä, jolla asiakirja on laadittu, sen on ryhdyttävä järjestelyihin asiakirjan tai sen tärkeimpien kohtien kääntämiseksi sen jäsenvaltion kielelle, jonka alueella henkilö oleskelee. Määräyksellä on tarkoitus ensisijaisesti suojata vastaanottajan edut, mutta se todennäköisesti myös lisää lähetyksen tehoa. Kohdassa otetaan myös huomioon tilanne, jossa jäsenvaltio, jossa asiakirja on laadittu, tietää, että vastaanottaja ymmärtää vain jotakin muuta kieltä. Tässä tapauksessa jäsenvaltion on käännettävä asiakirja tai ainakin tärkeimmät osat siitä kyseiselle kielelle.

Artiklan 4 kohdan mukaan asiakirjaan on liitettävä ilmoitus, jossa on tiedot siitä, miten vastaanottaja voi saada tietoja oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan asiakirjan laatineelta viranomaiselta tai muilta elimiltä kyseisessä jäsenvaltiossa. Kohdan tärkein tavoite on turvata vastaanottajan asema, ja mahdollisten kielivaikeuksien syntyessä käännökset ilmoituksesta on toimitettava samoin perustein kuin 3 kohdassa. On muistettava, että mikään määräys ei velvoita henkilöä tulemaan paikalle toiseen jäsenvaltioon.

Vaikka 4 kohdassa tarkoitetuille ilmoituksille ei ole asetettu mitään erityisiä vaatimuksia, on tärkeää, että niissä tarvittaessa selvitetään, mitä asiakirjan laatineen jäsenvaltion lainsäädön mukaan seuraa siitä, että kyseisen oikeudenkäyntiasiakirjan määräyksiä ei noudateta. Jos vastaanottaja on haastettu oikeuteen syytettynä, ilmoituksessa on mainittava, missä tapauksessa henkilöllä on oikeus käyttää lakimiehen apua. Lisäksi todistajaksi haastetulle tai asiantuntijana kuultavalle henkilölle on tarvittaessa ilmoitettava, voiko hän saada ennakkoa matka- ja oleskelukulujensa kattamiseksi, ja annettava myös tietoa korvauksiin sovellettavista määräistä.

Artiklan 5 kohdassa vahvistetaan joidenkin vuoden 1959 yleissopimuksen ja Benelux-sopimuksen määräysten soveltaminen kyseisen artiklan mukaisesti toimitettavien asiakirjojen vastaanottajiin. Asianomaisissa vuoden 1959 yleissopimuksen ja Benelux-sopimuksen määräyksissä on kyse todistajan tai asiantuntijan asemasta silloin, kun tämä ei vastaa haasteeseen, todistajan tai asiantuntijan läsnäolosta aiheutuvista kuluista sekä siitä, että todistajaa ei voi asettaa syytteeseen tai pidättää hänen esiintyessään tuomioistuimessa vieraan valtion toimittaman haasteen perusteella.

6 artikla

Oikeusapupyyntöjen toimittaminen

Keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen mukaan oikeusapupyynnöt on useimmissa tapauksissa toimitettava oikeusministeriöiden välityksellä. Sittemmin yleissopimuksen 2 artiklan 2 kohdalla kumotun Schengenin yleissopimuksen 53 artiklan mukaan oikeusviranomaisilla oli oikeus vaihtaa tietoja keskenään ilman välikäsiä. Tämän yleissopimuksen 6 artiklalla korvataan mainitut määräykset ja tehdään viranomaisten välisistä suorista yhteyksistä pääsääntö, josta kuitenkin joissain tapauksissa poiketaan.

Artiklan 1 kohdassa edellytetään, jollei artiklassa toisin määrätä, että jäsenvaltioiden oikeusviranomaiset esittävät keskinäiset oikeusapupyynnöt suoraan toisilleen ja että 7 artiklan mukainen oma-aloitteinen tiedottaminen tapahtuu suoraan asianomaisten oikeusviranomaisten välillä ja että vastauksissa käytetään samaa tietä. Lisäksi kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat hoitaa eurooppalaisen vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 21 artiklan ja Benelux-sopimuksen 42 artiklan mukaisten toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa syyttämistä koskevien pyyntöjen toimittamisen suoraan keskenään.

Tämä kohta on merkittävä uutuus: sen mukaan oikeusapupyyntöjä voidaan tehdä ja niitä voidaan toimittaa paitsi kirjallisesti, myös käyttäen mitä tahansa tapaa, josta voidaan tuottaa kirjallinen todistuskappale siten, että pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio voi todeta pyynnön aitouden. Pyyntöjä voidaan nyt esittää muun muassa telekopiota ja sähköpostia käyttäen, ja tässä mennään pidemmälle kuin vuonna 1996 tehdyssä rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä koskevassa yleissopimuksessa, jonka mukaan luovuttamista koskevat pyynnöt olisi mahdollista toimittaa telekopiointe. Samalla vaaditaan kuitenkin, että pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion on saatava varmuus siitä, että pyyntö on aito. Jäsenvaltioiden on neuvoteltava keskenään yksityiskohtaisista järjestelyistä, joilla telekopiota, sähköpostia ja muita televiestintävälineitä käyttäen toimitettujen pyyntöjen aitous todetaan.

Vaikka 1 kohdan perusteella on nyt mahdollista toimittaa pyynnöt tehokkaalla ja ajanmukaisella tavalla, se ei estä jäsenvaltioita menemästä vielä pidemmälle ja sopimasta siitä, että mahdollisesti joissakin tapauksissa hyväksytään myös suulliset pyynnöt. Suullisesti esitetyt pyynnöt voitaisiin hyväksyä silloin, kun

olosuhteet vaativat erityisen kiireellisiä toimia, ja ne voitaisiin esittää siltä pohjalta, että ne vahvistetaan mahdollisimman nopeasti kirjallisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan pyyntöjä tai vastauksia voidaan lähettää erityistapauksissa keskusviranomaisten välillä tai yhden jäsenvaltion oikeusviranomaisen ja toisen jäsenvaltion keskusviranomaisten välillä. Tähän päädyttiin, koska todettiin, että voi syntyä tilanteita, joissa on asianmukaista, että jäsenvaltion keskusviranomaisen käsittelee jotakin pyyntöä esimerkiksi monimutkaisissa tapauksissa tai tapauksissa, joissa pyyntö esitetään useammalle kuin yhdelle toimivaltaiselle viranomaiselle pyynnön vastaanottaneessa jäsenvaltiossa.

Artiklan 3 kohdan mukaan Yhdistyneelle kuningaskunnalle ja Irlannille on jätetty mahdollisuus ilmoittaa, että pyynnöt, muu keskinäistä oikeusapua koskeva tietojenvaihto tai 7 artiklan mukainen tietojenvaihto on toimitettava kyseisen maan keskusviranomaisen kautta. Tämä oikeus ilmoitukseen hyväksyttiin, koska Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin viranomaiset eivät ole tai eivät yleensä ole toimivaltaisia täyttämään vastaanotettuja oikeusviranomaisten tai keskusviranomaisten pyyntöjä. Jos tällainen ilmoitus tehdään, kaikki jäsenvaltiot voivat soveltaa siihen osaltaan vastavuoroisuuden periaatetta. Yleissopimuksen 6 artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan toisessa ja kolmannessa virkkeessä sallitaan edellä mainitun ilmoituksen rajoittaminen. Näin ollen kumpikin jäsenvaltio voi milloin tahansa rajoittaa alkuperäisen ilmoituksen soveltamisalaa, jotta suoran toimittamisen käsite voitaisiin ottaa paremmin huomioon. Se niiden on tehtävä silloin kun Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen määräykset keskinäisestä oikeusavusta tulevat niiden osalta voimaan.

Artiklan 4 kohdan mukaan pyynnöt voi esittää Interpolin kautta silloin, kun vastausta tarvitaan kiireellisesti. Lisäksi kohdassa oleva maininta jostakin Euroopan unionista tehdyn sopimuksen nojalla annettujen säännösten mukaisesti toimivaltaisesta elimestä oli alun perin laadittu, jotta pyynnöt voitaisiin ohjata Europolin kaltaisen elimen tai Eurojustin kaltaisen jonkin perustettavan elimen kautta, mikäli se tulevaisuudessa pystyy hoitamaan kyseistä tehtävää.

Yleissopimuksen 12 artikla (valvotut läpilaskut), 13 artikla (yhteiset tutkintaryhmät) ja 14 artikla (peitetutkinta) koskevat kysymyksiä, joissa joidenkin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisilla voi olla johtava tehtävä, mutta jotka muissa jäsenvaltioissa saattavat kuulua suoran tuomioistuINVALVONNAN alaisuuteen. Kyseisissä artikloissa mainituissa tapauksissa oikeusapupyynnöt, joissa viitataan kyseisiin määräyksiin, ja vastaukset niihin voidaan 5 kohdan mukaan käsitellä suoraan yhden jäsenvaltion toimivaltaisen oikeus- tai keskusviranomaisen ja toisen jäsenvaltion toimivaltaisen poliisi- tai tulliviranomaisen välillä. Myös 4 kohtaa voidaan soveltaa tällä tavoin käsiteltäviin oikeusapupyyntöihin.

Samalla tavoin myös 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin hallinnollisiin menettelyihin liittyvät oikeusapupyynnöt voidaan 6 kohdan mukaan hoitaa suoraan kyseisten toimivaltaisten viranomaisten ollessa yhden jäsenvaltion oikeus- tai keskusviranomaisia ja toisen jäsenvaltion hallintoviranomaisia.

Jäsenvaltiot voivat 7 kohdan mukaan kuitenkin ilmoittaa, että ne eivät sovelta 5 ja/tai 6 kohtaa, tai ilmoittaa, että ne soveltavat joko yhtä tai molempia kyseisistä määräyksistä vain tietyin ehdoin. Tarve tehdä tällaisia ilmoituksia syntyi siitä, että kaikki jäsenvaltiot eivät olleet varmoja siitä, voisivatko ne hyväksyä 5 ja 6 kohdassa olevia järjestelyjä ainakaan yleissopimuksen soveltamisen alkuvaiheessa. Tulevasta kehityksestä riippuen 7 kohdan mukainen ilmoitus voidaan peruuttaa tai sitä voidaan muuttaa milloin tahansa.

Neuvottelijat katsoivat, että 8 kohdan a alakohdassa tarkoitetut pyynnöt ja b alakohdan alussa tarkoitetut tiedot eivät sovi paikallisviranomaisten välitettäväksi erityisesti, koska useimmissa jäsenvaltioissa pidätettyjen henkilöiden väliaikainen siirtäminen sekä ennen lähettämistä keskitettävien rangaistuspäätöksiä koskevien tietojen toimittaminen kuuluvat oikeusministeriöiden toimivaltaan. Mainituista syistä kyseisistä toimituksista voivat vastata vain keskusviranomaiset.

Kuitenkin poikkeuksen edelliseen muodostavat tuomioiden ja niitä seuraavien toimenpiteiden yksityiskohtia koskevat, vuoden 1959 yleissopimuksen 17 päivänä maaliskuuta 1978 tehdyn lisäpöytäkirjan 4 artiklan mukaisesti tehdyt pyynnöt. Pöytäkirjan 4 artiklalla vuoden 1959 yleissopimuksen 22 artiklaan lisättiin uusi kohta, joka koskee sopimuspuolelle kuuluvaa veloitetta ilmoittaa toisille sopimuspuolille rikosrekisteriin merkityistä rikosoikeudellisista rangaistuksista ja sitä seuraavista toimenpiteistä, jotka koskevat toisen sopimuspuolen kansalaisia.

7 artikla

Oma-aloitteinen tietojenvaihto

Tässä artiklassa otetaan huomioon se, että voi olla suureksi hyödyksi, että jäsenvaltio toimittaa toiselle jäsenvaltiolle rikoksista saamia tietoja. Tarkoituksena on antaa yleiset puitteet tällaisten tietojen vaihdolle. Jo Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 46 artiklassa määrätään oma-aloitteisesta täytäntöönpanoviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta.

Artiklan 1 kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat ilman erillistä pyyntöä vaihtaa keskenään tietoja 3 artiklassa tarkoitetuista rikoksista tai hallinnollisista rikkomuksista. Huomattakoon, että tällä määräyksellä pyritään helpottamaan menettelyä eikä sillä aseteta veloitteita jäsenvaltioille. Siinä myös nimenomaan määrätään, että tietojen vaihdon on tapahduttava jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön rajoissa.

Artiklan 2 kohdan mukaisesti tämän artiklan nojalla toimitettujen tietojen käytölle voidaan asettaa ehtoja, ja jos näin tehdään, 3 kohdan mukaisesti vastaanottava viranomainen on velvollinen noudattamaan niitä. Jos ne koskevat samaa kohdetta, yleissopimuksen 23 artiklan 1 ja 2 kohdassa olevia tietosuojaa koskevia toimia ei sovelleta tässä tapauksessa.

II OSASTO

ERITYISIÄ OIKEUSAVUN MUOTOJA KOSKEVAT PYYNNÖT

8 artikla

Omaisuuksien palauttaminen

Tässä artiklassa otetaan käyttöön uusia järjestelyjä, joiden mukaan keskinäistä oikeusapua koskeva pyyntö voidaan tehdä rikoksen avulla hankittujen esineiden, esimerkiksi varastettujen esineiden, antamiseksi pyynnön esittäneen jäsenvaltion haltuun niiden palauttamiseksi oikealle omistajalleen. Artiklan 1 kohdan mukaisesti pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio voi ryhtyä pyynnön edellyttämiin toimiin muttei ole velvollinen tekemään sitä. Pynnön vastaanottanut jäsenvaltio voisi esimerkiksi kieltäytyä täyttämästä pyyntöä, jos omaisuus on takavarikoitu käytettäväksi todistusaineistona kyseisessä jäsenvaltiossa. Tällä kohdalla ei haluta millään tavoin muuttaa menetetyksi tuomitsemista koskevaa kansallista lainsäädäntöä. Olisi myös huomattava, että tämä kohta on tarkoitettu sovellettavaksi vain silloin, kun esineen oikea omistaja on varmasti selvillä. Kohtaa sovelletaan lisäksi loukkaamatta "vilpittömässä mielessä toimineiden kolmansien osapuolten oikeuksia". Tällä tavoin annetaan suojaa perustelluille omaisuutta koskeville vaatimuksille.

Vuoden 1959 eurooppalaisen oikeusapusopimuksen 6 artiklan 2 kohdan ja Benelux-sopimuksen 29 artiklan 2 kohdan mukaisesti pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio voi luopua oikeusapupyynnön mukaisesti luovutetun omaisuuden palautuksesta. Jäsenvaltio voi 8 artiklan 2 kohdan mukaan luopua palautuksesta, jos tarkoituksena on palauttaa omaisuus oikealle omistajalleen. Artiklan 1 kohdan tavoin edellytetään, että omaisuuden oikeasta omistajasta on täysi varmuus. Artiklan 2 kohtaa sovelletaan myös vain, jollei vilpittömässä mielessä toimineiden kolmansien osapuolten oikeuksista muuta johdu.

Artiklan 3 kohdassa täydennetään 2 kohtaa siten, että jos esineiden palautuksesta luovutaan ennen niiden luovuttamista kyseisen kohdan mukaisesti, pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio ei saa vedota luovutettujen esineiden suhteen mihinkään vakuus- tai muuhun oikeuteen vero- tai tullilainsäädännön nojalla. Kohdassa määrätään kuitenkin myös, että 2 kohdassa tarkoitettu luopuminen ei rajoita pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion oikeutta periä veroja ja maksuja oikealta omistajalta.

9 artikla

Vapautensa menettäneen henkilön väliaikainen siirtäminen tutkintaa varten

Vuoden 1959 eurooppalaisen oikeusapusopimuksen 11 artiklan mukaan vapautensa menettänyt, pyynnön vastaanottaneen valtion alueella oleva henkilö, jonka henkilökohtaista läsnäoloa todistajana tai syytetyn taikka epäillyn tunnistamista varten pyynnön esittänyt valtio pyytää, voidaan siirtää kyseiseen valtioon. Yleissopimuksen 9 artiklalla täydennetään vuoden 1959 eurooppalaisen oikeusapusopimuksen 11 artiklaa antamalla jäsenvaltiolle mahdollisuus järjestää suorittamansa tutkinnan yhteydessä alueellaan olevan henkilön siirtäminen väliaikaisesti sen jäsenvaltion alueelle, jossa tutkinnan on määrä tapahtua. Artiklan 1 kohdassa tämän artiklan mukaisesti vapautensa menettäneiden henkilöiden siirtämisen edellytykseksi asetetaan pyynnön esittäneen jäsenvaltion ja sen vastaanottaneen valtion toimivaltaisten viranomaisten välinen sopimus. Artiklan 2 kohdan mukaisesti tällaisessa sopimuksessa on määrättävä henkilön väliaikaista siirtämistä koskevista järjestelyistä ja päivästä, johon mennessä henkilö on palautettava pyynnön esittäneen jäsenvaltion alueelle.

Artiklan 3 kohdassa otetaan huomioon se, että jäsenvaltio voi vaatia siirrettävän henkilön suostumusta, ja jos tällaista suostumusta tarvitaan, on se toimitettava viipymättä pyynnön vastaanottaneelle jäsenvaltiolle. Tämä kohta liittyy 6 kohtaan.

Artiklan 4 kohdan tarkoituksena on varmistaa, että aika, joka henkilöä pidetään vapautensa menettäneenä pyynnön vastaanottaneessa jäsenvaltiossa siirron yhteydessä, vähennetään asianomaiselle henkilölle pyynnön esittäneen jäsenvaltion alueella määrätystä tai määrättävästä vapaudenmenetysajasta.

Artiklan 5 kohdan mukaan artiklaan sovelletaan vuoden 1959 eurooppalaisen oikeusapusopimuksen tiettyjä määräyksiä. Oikeusapusopimuksen asianomaiset kohdat koskevat vapautensa menettäneiden henkilöiden siirtämistä koskevia järjestelyjä, siirrettyjen henkilöiden säilössä pitämistä, kieltoa syyttää aiemmista rikoksista sekä kuluja. Benelux-sopimukseen ei viitata, koska pääsääntönä on, että kyseisen sopimuksen määräyksiä sovelletaan täysimääräisesti jollei tässä yleissopimuksessa toisin määrätä.

Artiklan 6 kohdalla jokaiselle jäsenvaltiolle annetaan mahdollisuus tässä artiklassa tarkoitettuun menettelyyn liittyen ilmoittaa vaativansa aina asianomaisen henkilön suostumusta tai vaativansa sellaista tietyissä tilanteissa.

10 artikla

Kuuleminen videokokouksen avulla

Tekniikan kehitys on tehnyt mahdolliseksi eri maissa olevien henkilöiden välisen viestinnän suoran

videoyhteyden avulla. Yleissopimuksen 10 artiklan tarkoituksena on olla perustana tämän menettelyn käytölle ja helpottaa sitä niiden ongelmien ratkaisemisessa, joita voi syntyä rikostapauksissa silloin kun henkilö on yhdessä jäsenvaltiossa ja hänen henkilökohtainen läsnäolonsa toisessa jäsenvaltiossa tapahtuvassa kuulemisessa ei ole toivottavaa tai mahdollista. Artiklassa erityisesti vahvistetaan videokokouksen pyytämistä ja pitämistä koskevat säännöt. Tätä artiklaa sovelletaan yleisesti asiantuntijoiden ja todistajien kuulemisiin, mutta sitä voidaan 9 kohdassa mainituissa erityisolosuhteissa soveltaa myös syytettyjen kuulemisiin.

Artiklan 1 kohdassa vahvistetaan periaate, jonka mukaan jäsenvaltio voi pyytää videokokouksen avulla tapahtuvaa kuulemistä, jos kuultava henkilö on toisessa jäsenvaltiossa. Edellytyksenä tällaisen pyynnön tekemiselle on se, että pyynnön esittäneen jäsenvaltion oikeusviranomaiset edellyttävät kyseisen henkilön kuulemistä asiantuntijana tai todistajana mutta että kyseisen henkilön ei ole toivottavaa tai mahdollista matkustaa kyseiseen valtioon kuultavaksi. "Toivottavaa" se ei olisi esimerkiksi silloin, jos todistaja on erityisen nuori tai vanha tai huonokuntoinen, eikä "mahdollista" esimerkiksi silloin, jos todistaja joutuisi vakavaan vaaraan, jos häntä kuultaisiin pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa.

Artiklan 2 kohdan mukaisesti pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion on suostuttava videokokouksen avulla tapahtuvaan kuulemiseen, jos videokokouksen käyttö ei kyseisessä tapauksessa ole sen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaista ja jos sillä on käytettävissään tekniset välineet tällaisen kuulemisen suorittamiseksi. Viittaus "peruseriaatteisiin" tarkoittaa tässä yhteydessä, että pyyntöä ei voi evätä vain sillä perusteella, että todistajien ja asiantuntijoiden kuulemisesta videokokouksen avulla ei määrätä pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädännössä tai että yksi tai useampi nimenomainen edellytys videokokouksen avulla tapahtuvalle kuulemiselle ei kansallisen lainsäädännön mukaan täyty. Jos pyynnön vastaanottaneella jäsenvaltiolla ei ole käytettävissään videokokouksen mahdollistavia teknisiä välineitä, pyynnön esittänyt jäsenvaltio voi keskinäisellä sopimuksella antaa sellaiset sen käyttöön.

Artiklan 3 kohta koskee tietoja, jotka 10 artiklan mukaisesti tehtävissä pyynnöissä on oltava. Kohdassa vaaditaan muun muassa, että pyynnössä on selitettävä, miksi pyynnön kohteena olevan henkilön läsnäolo pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa pidettävässä kuulemisessa ei ole toivottavaa tai mahdollista. Vaikka pyynnön esittäneen jäsenvaltion on perusteltava pyyntönsä, kyseinen jäsenvaltio voi arvioida tilanteen täysin oman harkintansa mukaan.

Artiklan 4 kohdan mukaisesti pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion oikeusviranomainen toimittaa asianomaiselle henkilölle kutsun tulla kuulluksi. Kohdan tarkoituksena on varmistaa, että voidaan toteuttaa asianmukaiset toimet henkilön läsnäolon varmistamiseksi kuulemistilaisuudessa. Tässä poiketaan 4 ja 5 artiklasta. Todistajan tai asiantuntijan suostumusta tulla kuulluksi videokokouksen avulla ei vaadita, toisin kuin rikoksesta syytettyä henkilöä koskevassa 9 kohdassa.

Videokokouksen avulla toteutettavaa kuulemistä koskevat säännöt ovat kohdassa 5. Kohdan a alakohdassa määrätään siitä, että pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion oikeusviranomainen on läsnä kuulemisen aikana ja tarvittaessa puuttuu asiaan muun muassa huolehtiakseen siitä, ettei henkilöä kuultaessa rikota pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion lainsäädännön peruseriaatteita. Pynnön esittänyt jäsenvaltio voi tämän alakohdan sekä yleissopimuksen 4 artiklan ja 10 artiklan 5 kohdan c alakohdan perusteella esimerkiksi pyytää, että kuultavaa henkilöä avustaa kuulemistilaisuudessa puolustaja.

Tämän kohdan b alakohdan mukaisesti kuultavan henkilön suojelua koskevista toimenpiteistä sovitaan tarvittaessa pyynnön esittäneen ja pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten kesken. Toimenpiteisiin voi kuulua pyynnön esittäneen jäsenvaltion kuultavien henkilöiden suojelua koskevan lainsäädännön soveltaminen.

Kohdan c alakohdan mukaisesti kuulemisen toimittaa suoraan pyynnön esittäneen jäsenvaltion oikeusviranomainen oman kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti tai se toimitetaan kyseisen viranomaisen johdolla. Videokokouksen avulla kuultavalla henkilöllä ei voi olla vähemmän oikeuksia kuin siinä tapauksessa, että hän osallistuisi kuulemiseen pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta e alakohdan soveltamista.

Lisäksi d alakohdan mukaisesti pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion velvollisuutena on huolehtia pyynnön esittäneen jäsenvaltion tai kuultavan henkilön pyynnöstä siitä, että kuultavaa henkilöä avustaa tarvittaessa tulki.

Kuultavaa henkilöä suojaa e alakohta, jonka mukaisesti hän voi vedota joko pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion tai pyynnön esittäneen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti hänelle mahdollisesti kuuluvaan oikeuteen kieltäytyä todistamasta. Jos tähän oikeuteen vedotaan, kuulemisen toimittavan oikeusviranomaisen tehtävänä on ratkaista asia, ja pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion oikeusviranomaisen tehtävänä on luonnollisesti toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, jotta kuuleminen tapahtuu sen lainsäädännön peruseriaatteiden mukaisesti. Asianomaisten oikeusviranomaisten olisi kuultava toisiaan aina kun oikeuteen kieltäytyä todistamasta vedotaan.

Artiklan 6 kohdassa määrätään, että pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion oikeusviranomaisen on laadittava pöytäkirja videokokouksen avulla tapahtuneesta kuulemisesta ja joka toimitetaan pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle. Kohdassa mainitaan pöytäkirjaan sisällytettävät tiedot. Nämä eivät koske kuulemisen sisältöä. Olisi myös huomattava, että asianomaisten henkilöiden, joihin voi kuultavan lisäksi

kuulua muitakin kuulemiseen pyynnön vastaanottaneessa jäsenvaltiossa osallistuneita henkilöitä, suojelu voi vaatia, että asianomaiset jäsenvaltiot sopivat kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti pöytäkirjaa koskevista erityisjärjestelyistä. Tällaiseen sopimukseen voisi kuulua esimerkiksi se, että joidenkin pyynnön vastaanottaneessa jäsenvaltiossa järjestetyssä kuulemisessa läsnäolleiden henkilöiden nimiä ei merkitä pöytäkirjaan, mutta heidän tehtävänsä kuulustelussa on tarvittaessa ilmoitettava.

Artiklan 7 kohdassa vahvistetaan mahdollisesti aiheutuvien huomattavien kulujen osalta sääntö, jonka mukaan pyynnön esittänyt jäsenvaltio korvaa pyynnön vastaanottaneelle jäsenvaltiolle kulut, jotka aiheutuvat videokokouksen avulla järjestetystä kuulemisesta. Pynnön vastaanottanut jäsenvaltio voi kuitenkin luopua näistä korvauksista kokonaan tai osittain.

Artiklan 8 kohdassa määrätään, että jäsenvaltio toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jos sen alueella videokokouksen avulla kuultava henkilö kieltäytyy todistamasta tai todistaa totuuden vastaisesti, sen kansallista lainsäädäntöä sovelletaan samalla tavoin kuin jos kuuleminen tapahtuisi kansallisessa menettelyssä. Tämä on seurausta siitä, että tämän kohdan mukaan velvollisuus todistaa videokokouksen avulla tapahtuvassa kuulemisessa perustuu pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion lainsäädäntöön. Kohdan tarkoituksena on erityisesti taata, että todistajaan, joka ei todistamisvelvollisuudestaan huolimatta todista, kohdistuu tästä menettelystä samanlaisia seuraamuksia kuin jos kyseessä olisi kansallinen oikeudenkäynti, jossa ei ole käytetty videokokouksen avulla tapahtuvaa kuulemistä.

Jos 8 kohdassa tarkoitettuja vaikeuksia esiintyy, pyynnön esittänyt ja vastaanottava jäsenvaltio voivat olla yhteydessä toisiinsa kohtaa soveltaessaan. Tämä tarkoittaa yleensä sitä, että kuulemisen suorittava pyynnön esittäneen jäsenvaltion viranomainen toimittaa mahdollisimman pian pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion viranomaiselle tarvittavat tiedot, joiden perusteella viimeksi mainittu voi toteuttaa tarvittavat todistajaa tai asiantuntijaa koskevat toimenpiteet.

Artiklan 9 kohdassa jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus soveltaa 10 artiklan määräyksiä videokokouksen avulla tapahtuvaan kuulemiseen, jossa syytetty henkilö on mukana. Jokaisella jäsenvaltiolla on oikeus päättää, suostuuko se tällaisia kuulemisia koskeviin pyyntöihin. Jäsenvaltio voi tehdä yleisen ilmoituksen siitä, ettei se suostu pyyntöön, ja tällainen ilmoitus voidaan peruuttaa myöhemmin.

Asianomaisten jäsenvaltioiden on keskenään tehtävä nimenomainen päätös videokokouksen avulla tapahtuvasta syytetyn kuulemisesta ja siihen liittyvistä järjestelyistä. Näiden järjestelyjen on oltava jäsenvaltioiden kansallisten lakien sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen ja muiden asiaankuuluvien kansainvälisten oikeudellisten välineiden mukaisia.

Syytetyn aseman suojaamiseksi syytetyn kuuleminen toteutetaan ainoastaan hänen suostumuksellaan. Koska syytetyn asema on huomattavan erilainen kuin todistajan tai asiantuntijan, neuvostolle on myös annettu mahdollisuus hyväksyä sääntöjä, jotka voivat olla tarpeen syytetyn oikeuksien suojaamiseksi asianmukaisesti. Tällaisten sääntöjen antaminen ei ole kuitenkaan edellytys 9 kohdan soveltamiselle.

11 artikla

Todistajien ja asiantuntijoiden kuuleminen puhelinkokouksen avulla

Puhelinkokouksen avulla tapahtuva kuuleminen on sekin esimerkki siitä, miten televiestintää voidaan hyödyntää keskinäisessä oikeusavussa. Tällainen kuuleminen voi olla erityisen hyödyllinen esimerkiksi haluttaessa todistajalta lausunto rutiiniasiassa. Lisäksi kuuleminen voidaan järjestää ja toimittaa vähällä vaivalla ja edullisesti.

Tässä artiklassa vahvistetaan jäsenvaltioiden väliset järjestelyt puhelinkokouksen avulla tapahtuvaa kuulemistä varten. Olisi kuitenkin huomattava, että 11 artiklan tarkoituksena ei ole puuttua siihen tiettyjen jäsenvaltioiden käytäntöön, että henkilöä voidaan kuulla todistajana puhelimitse ulkomailta, mahdollisesti konsulaatista, käsin ilman sen jäsenvaltion myötävaikutusta, jossa hän on.

Tämän artiklan yleisenä tavoitteena on vahvistaa puhelimesta tapahtuvaa kuulemistä koskeviin pyyntöihin sovellettavat yleiset säännöt, jotka eroavat jonkin verran 10 artiklassa hyväksytyistä videokonferenssia koskevista säännöistä. Tässä yhteydessä olisi huomattava erityisesti, että 11 artiklan 2 kohdan mukaan kuuleminen voidaan pitää puhelinkokouksen avulla vain, jos todistaja tai asiantuntija suostuu siihen. Tästä syystä ei ollut tarvetta vahvistaa, että kuultavan henkilön ei ole toivottavaa tai mahdollista olla läsnä kuulemistilaisuudessa.

Artiklan 1 kohdan mukaisesti jäsenvaltio voi pyytää apua kuulemisen toimittamiseksi puhelinkokouksen avulla, jos toisen jäsenvaltion alueella olevaa henkilöä on kuultava ensin mainitussa jäsenvaltiossa todistajana tai asiantuntijana. Pyyntöön sovelletaan tätä artiklaa, jos pyynnön esittäneen jäsenvaltion oikeusviranomaiset suorittavat kuulemisen ja jos kyseisen valtion lainsäädännössä säädetään tällaisten pyyntöjen tekemisestä.

Artiklan 2 kohdassa edellytykseksi asetetaan, että puhelinkokouksen avulla suoritettu kuuleminen voidaan suorittaa vain, jos henkilö suostuu siihen, että kuulemisessa käytetään tätä menetelmää.

Artiklan 3 kohdan mukaisesti pyynnön vastaanottaneen valtion on suostuttava kuulemiseen puhelinkokouksen avulla, ellei se ole sen lainsäädännön perusperiaatteiden vastaista (ks. 10 artiklasta lisäselvityksiä käsitteestä "lainsäädännön perusperiaatteet"). Artiklan 5 kohdan mukaisesti pyynnön

vastaanottanut jäsenvaltio voi kuitenkin asettaa kuulemista koskevien käytännön järjestelyjen suhteen hyväksyntänsä ehdoksi 10 artiklan 5 ja 8 kohdan asianomaiset määräykset soveltuvin osin. Yleissopimuksen 10 artiklan 7 kohdan määräyksiä sovelletaan ilman eri toimenpiteitä, jolleivät jäsenvaltiot toisin sovi.

12 artikla

Valvotut läpilaskut

Tässä artiklassa vahvistetaan säännöt jäsenvaltioiden väliselle yhteistyölle valvottujen läpilaskujen osalta. Tämä tekniikka on osoittautunut hyvin tehokkaaksi laittoman huumausainekaupan ja muiden vakavan rikollisuuden muotojen torjunnassa. Artikla on soveltamisalaltaan laajempi kuin Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen valvottuja läpilaskuja koskeva 73 artikla, koska sitä ei rajata vain laittomaan huumausainekauppaan liittyviin valvottuihin läpilaskuihin. On huomattava, että Europol on laatinut "Valvottuja läpilaskuja koskevan käsikirjan", joka sisältää yksityiskohtaisia tietoja niiden suorittamisesta.

Yleissopimuksessa ei tarkemmin määritellä ilmausta "valvottu läpilasku"; käsitettä olisikin tulkittava kansallisen lainsäädännön ja kansallisten käytäntöjen mukaisesti. Tätä määräystä sovelletaan esimerkiksi, jos laitton lähetys on kyseisten jäsenvaltioiden suostumuksella otettu tutkittavaksi ja sen on sallittu jatkaa matkaansa alkuperäiseen sisältöön koskematta tai siten, että sisältö on poistettu tai korvattu osittain tai kokonaan.

Artiklan 1 kohdan mukaisesti jokainen jäsenvaltio sitoutuu hyväksymään toimenpiteitä, joiden avulla se varmistaa, että sen alueella voidaan sallia toisen jäsenvaltion pyynnöstä tapahtuvat valvotut läpilaskut tutkittaessa rikoksia, joiden johdosta rikoksentehtäjä voidaan luovuttaa. Käsitettä "rikos, josta luovutetaan" käsitellään unionin tasolla vuonna 1996 tehdyssä rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä koskevassa yleissopimuksessa. Kyseisen yleissopimuksen 2 artiklan mukaan "rikoksia, joista luovutetaan" ovat rikokset, joista luovuttamispyynnön esittäneen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan voi seurata vapausrangaistus tai vapaudenriiston käsittävä turvaamistoimenpide, jonka enimmäisaika on vähintään kaksitoista kuukautta, ja joista pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan voi seurata vapausrangaistus tai vapaudenriiston käsittävä turvaamistoimenpide, jonka enimmäisaika on vähintään kuusi kuukautta.

Artiklan 2 kohdan mukaisesti pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio päättää, tehdäänkö valvottu läpilasku sen alueella. Nämä päätökset tehdään tapauskohtaisesti ja pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion asiaa koskevien säännösten mukaisesti.

Vaikka valvottuja läpilaskuja koskevat käytännön järjestelyt vaativat kyseisten jäsenvaltioiden asianomaisten virastojen ja viranomaisten välistä läheistä neuvonpitoa ja yhteistyötä, 3 kohdassa selvennetään 4 artiklan 1 kohdasta poiketen, että valvottujen läpilaskujen on tapahduttava pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion menettelyjen mukaisesti. Lisäksi asianomaisen jäsenvaltion toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus tarvittaessa toteuttaa toimia sekä johtaa operaatioita.

13 artikla

Yhteiset tutkintaryhmät

Kokemus on osoittanut, että valtion tutkiessa rajat ylittäviä rikoksia, erityisesti niiden liittyessä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, tutkinnassa voi olla hyötyä toisen valtion lainvalvonta- ja muiden viranomaisten osallistumisesta, jos kyseisellä valtiolla on yhteyttä näihin rikoksiin. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 30 artiklassa tunnustettiin erityisesti lainvalvontaviranomaisten välisen operatiivisen yhteistyön merkitys.

Yhtenä esteenä yhteisten tutkintaryhmien toiminnalle on ollut se, ettei ole olemassa kyseisten ryhmien perustamisen ja toiminnan edellyttämiä erityisiä sääntöjä. Ongelman ratkaisemiseksi päätettiin, että näitä kysymyksiä olisi käsiteltävä yleissopimuksessa. Tätä varten tässä artiklassa määrätään edellytyksistä, joilla yhteisiä ryhmiä perustetaan, ja siitä, miten ne suorittavat tehtävänsä.

Artiklan 1 kohdassa on yhteisen tutkintaryhmän perustamista koskevat perussäännöt. Ryhmän perustamiseksi asianomaisten jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten on ensin sovittava siitä. Osallistuvien jäsenvaltioiden määrää ei ole rajoitettu.

Sopimuksen mukaan tutkintaryhmän erityisenä tehtävänä on suorittaa rikostutkintaa yhdessä tai useammassa siihen osallistuvista jäsenvaltioista.

Lisäksi ryhmä perustetaan määräajaksi, jota voidaan jatkaa keskinäisellä sopimuksella. Ryhmän muodostavat henkilöt on myös mainittava sopimuksessa. Useimmat henkilöistä ovat todennäköisesti lainvalvontaviranomaisia, mutta monissa tapauksissa heihin kuuluu myös syyttäjiä ja tuomareita sekä muitakin henkilöitä. Kun ryhmän perustamisesta on päästy sopimukseen, se yleensä perustetaan jäsenvaltioon, jossa tutkintaa odotetaan pääasiallisesti suoritettavan. Jäsenvaltioiden on otettava huomioon myös kulut, mukaan lukien ryhmän jäsenille maksettavat päivärahat.

Artiklan 3 kohdan mukaan tutkintaryhmän toiminta perustuu siihen, että sen johtaja on rikostutkintaan osallistuvan toimivaltaisen viranomaisen edustaja siitä jäsenvaltiosta, jossa ryhmä toimii. Tämä merkitsee erityisesti, että ryhmän johtajuus vaihtuu aina tapauskohtaisesti, jos ryhmä suorittaa tutkintaa useammassa kuin yhdessä jäsenvaltiossa. Ryhmän johtajan on toimittava kansallisen lainsäädäntönsä

vaatimusten mukaisesti. Lisäksi ryhmän on noudatettava sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jossa se toimii. Ryhmän johtaja voi ajoittain antaa ohjeita ryhmän muille jäsenille, jotka toimivat niiden mukaisesti ottaen huomioon ne ehdot, joita ryhmälle on sitä perustettaessa asetettu.

Yhteisen tutkintaryhmän jäsenet, jotka eivät toimi omassa jäsenvaltiossaan (lähetetyt jäsenet), voivat 5 kohdan nojalla olla läsnä, kun toimintajäsenvaltiossa toteutetaan tutkintatoimia. Tutkintaryhmän johtaja voi kuitenkin erityisistä syistä päättää toisin sen valtion lainsäädännön mukaisesti, jossa ryhmä toimii. Ilmaisua "erityisistä syistä" ei tässä yhteydessä ole määritelty, mutta niiden voidaan katsoa tarkoittavan esimerkiksi tilanteita, joissa vastaanotetaan todistajanlausuntoja asioissa, joihin liittyy seksuaalirikoksia, erityisesti uhrien ollessa lapsia. Päätös lähetetyn jäsenen läsnäolon kieltämisestä ei saa perustua yksinomaan siihen, että tämä on ulkomaalainen. Tietyissä tapauksissa tällainen päätös voidaan tehdä operatiivisista syistä.

Artiklan 6 kohdan mukaan lähetetyt jäsenet voivat toteuttaa tutkintatoimia toimintajäsenvaltiossa kyseisen valtion lainsäädännön mukaisesti, ryhmän johtajan ohjeiden perusteella ja toimintajäsenvaltion ja lähettävän jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten hyväksyttyä asian. Hyväksyntä voi sisältyä ryhmän perustamisesta tehtyyn sopimukseen tai se voidaan antaa myöhemmin. Sitä voidaan myös soveltaa yleisesti tai rajoittaa se koskemaan erityistapauksia tai -tilanteita.

Eräs 13 artiklan innovatiivisimmista osista on sen 7 kohta. Määräys merkitsee sitä, että lähetetty jäsen voi pyytää omia kansallisia viranomaisiaan toteuttamaan ryhmän vaatimat toimenpiteet. Tässä tapauksessa toimintajäsenvaltion ei tarvitse lähettää oikeusapupyyntöä, ja asianmukaisia toimenpiteitä harkitaan kyseisessä jäsenvaltiossa samoin edellytyksin kuin jos niitä olisi pyydetty kotimaisen tutkinnan yhteydessä.

Artiklan 8 kohta koskee tilannetta, jossa oikeusapua pyydetään sellaiselta jäsenvaltiolta tai sellaiselta kolmannelta valtiolta, joka ei ole osallistunut ryhmän perustamiseen. Tällöin oikeusapua pyytää toimintajäsenvaltio asiassa tavanomaisesti sovellettavien sääntöjen mukaisesti.

Artiklan 9 kohdalla helpotetaan tutkintaryhmien työtä antamalla lähetetylle jäsenelle mahdollisuus toimittaa yhteiselle tutkintaryhmälle hänen omassa jäsenvaltiossaan saatavilla olevia tietoja, joilla on merkitystä ryhmän suorittamalle tutkinnalle. Tämä on kuitenkin mahdollista vain, jos asia voidaan hoitaa lähetetyn jäsenen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja hänen toimivaltansa rajoissa.

Artiklan 10 kohta koskee edellytyksiä, joilla yhteisen tutkintaryhmän jäsen tai lähetetty jäsen voi käyttää laillisesti saamiaan tietoja, jotka eivät muutoin olisi kyseisten jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten saatavissa.

Kohtaa laadittaessa Irlannin valtuuskunta huomautti, että jos laillisesti saatuihin tietoihin sisältyy vapaaehtoisen todistajan lausunto, joka on annettu ainoastaan sitä tarkoitusta varten, johon yhteinen tutkintaryhmä on perustettu, vaaditaan lausunnon käyttämiseen muihin tarkoituksiin todistajan lupa, elleivät c alakohdassa mainitut vaatimukset yleiselle turvallisuudelle aiheutuvasta välittömästä ja vakavasta uhasta täyty. Tekstissä ei anneta asiasta ohjeita, mutta olisi artiklan hengen mukaista, että tällaisista asioista keskusteltaisiin ryhmän perustaneiden jäsenvaltioiden kesken ja että todistajan lupaa pyydetäisiin tarvittaessa.

Artiklan 11 kohdassa todetaan, ettei 13 artikla rajoita yhteisten tutkintaryhmien perustamista tai toimintaa koskevien muiden sopimusten tai järjestelyjen soveltamista.

Artiklan 12 kohdassa jäsenvaltioille, jotka ovat perustaneet yhteisen tutkintaryhmän, annetaan mahdollisuus sopia, että muutkin henkilöt kuin niiden toimivaltaisten viranomaisten edustajat voivat osallistua yhteisen tutkintaryhmän toimintaan. Yleissopimuksen laatijoilla oli mielessä, että yhteinen tutkintaryhmä voisi saada lisäapua ja -asiantuntemusta muiden valtioiden tai kansainvälisten järjestöjen asianmukaisilta henkilöiltä. Todettakoon tässä yhteydessä, että kohdassa viitataan erityisesti Euroopan unionista tehdyn sopimuksen nojalla perustettujen elinten virkamiehiin. Näihin voisi kuulua Europolin tapainen elin tai Eurojustin kaltainen jokin perustettava elin, jos sen virkamiehet pystyisivät tulevaisuudessa osallistumaan tällaisten ryhmien toimintaan.

Myös komission virkamiesten (OLAF) osallistuminen voisi olla mahdollista, jolloin he olisivat "muita henkilöitä kuin ryhmän perustaneiden jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten edustajat".

Henkilöt, jotka voivat 12 kohdan nojalla osallistua tutkintaryhmään, antavat pääasiassa tukea tai neuvoja, eikä heillä ole oikeutta hoitaa ryhmän jäsenten tai lähetettyjen jäsenten tehtäviä eikä käyttää 10 kohdassa tarkoitettuja tietoja, ellei asianomaisten jäsenvaltioiden välillä asiasta tehty sopimus sitä salli.

14 artikla

Peitetutkinta

Rikoksen peitetutkintaa voidaan toteuttaa eri tavoin, mutta tässä artikkelissa käsitellään ainoastaan peitetäi väärän henkilöllisyyden turvin toimivien virkamiesten toteuttamaa rikostutkintaa. Tällaiset virkamiehet tunnetaan yleensä peitetoina suorittavina poliiseina. Heillä pitäisi olla erityinen koulutus ja heitä voidaan käyttää etenkin rikollisverkkoon soluttautumisessa tietojen saamiseksi tai verkon jäsenten tunnistamiseksi ja pidättämiseksi.

Artiklan nojalla voidaan pyytää apua, jotta peitetoina suorittava virkamies voisi toimia pyynnön vastaanottaneessa jäsenvaltiossa, tai vaihtoehtoisesti pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio voi lähettää virkamiehen pyynnön esittäneeseen jäsenvaltioon. Lisäksi pyynnön vastaanottanutta jäsenvaltiota

voidaan pyytää antamaan peitetoimia suorittavan virkamiehen tehtäväksi suorittaa peitetutkintaa sen omalla alueella.

Artiklan 1 kohdan sanamuoto on joustava; siinä tehdään selväksi, että pyynnön esittäneen ja sen vastaanottaneen jäsenvaltion on kummankin hyväksyttävä peitetoimia suorittavan virkamiehen käyttäminen tietyssä tapauksessa. Tämän joustavuuden vuoksi katsottiin, ettei ole tarpeen rajoittaa tutkintaa, jonka osalta apua voidaan pyytää, vain sellaisia rikoksia koskevaan tutkintaan, joiden johdosta rikoksentehtijä voidaan luovuttaa, kuten 12 artiklassa on tehty.

Artiklan 2 kohdan mukaisesti päätöksen peitetutkintaa koskevasta pyynnöstä tekevät pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset. Kun pyyntöön suostutaan, kohdan mukaan asianomaisten jäsenvaltioiden on myös sovittava keskenään tietyistä seikoista, mukaan lukien tutkinnan kesto ja sen yksityiskohtaiset edellytykset, ottaen asianmukaisesti huomioon niiden kansallinen lainsäädäntö ja kansalliset menettelyt.

Artiklan 3 kohta on muotoiltu väljästi, jotta jäsenvaltioilla olisi peitetoimien yhteydessä tarvitsemansa joustomahdollisuus. Sen mukaan peitetutkinta on suoritettava sen jäsenvaltion lainsäädännön ja menettelyjen mukaisesti, jonka alueella tutkinta tapahtuu, 4 artiklan 1 kohdasta poiketen. Tutkinnan valmistelusta ja valvonnasta, myös asianomaisten virkamiesten turvallisuudesta, huolehtivat osallistuvat jäsenvaltiot yhteistyössä.

Jäsenvaltiot voivat päättää olla soveltamatta tätä artiklaa tekemällä sitä varten 4 kohdan mukaisen varauman. Varauma voidaan myöhemmin poistaa.

15 artikla

Virkamiesten rikosoikeudellinen vastuu

Artiklassa määrätään rikosoikeudellisesta vastuusta rikosten osalta, joita 12, 13 tai 14 artiklan nojalla toisessa jäsenvaltiossa toimivat jonkin muun jäsenvaltion virkamiehet tekevät tai joiden kohteeksi he joutuvat. Tätä varten asianomaisten virkamiesten katsotaan olevan samassa asemassa kuin sen jäsenvaltion virkamiehet, jossa rikokset tehdään. Artikla perustuu Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 42 artiklaan.

16 artikla

Virkamiesten yksityisoikeudellinen vastuu

Artiklassa määrätään järjestelyistä sellaisten siviiliasioissa nostettujen kanteiden osalta, jotka koskevat 12, 13 tai 14 artiklaan liittyviä, jäsenvaltion virkamiesten jonkin toisen jäsenvaltion alueella suorittamia toimia. Artikla perustuu Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 43 artiklaan.

Perussääntönä on, että jäsenvaltio on vastuussa vahingoista, joita sen virkamiehet aiheuttavat kyseisiä tehtäviä suorittaessaan. Jäsenvaltion, jossa vahinko aiheutuu, on kuitenkin ensi vaiheessa hyvittävä vahinko samoin edellytyksin kuin jos vahinko olisi sen omien virkamiesten aiheuttama. Tässä tapauksessa toisen jäsenvaltion on hyvittävä kaikki vahingon uhreille tai heidän oikeudenomistajilleen maksetut korvaukset. Tätä hyvitystä lukuun ottamatta ja kolmanteen osapuoleen, esimerkiksi toimia suorittaneisiin virkamiehiin nähden, esitettäviä vaatimuksia lukuun ottamatta jäsenvaltio, jossa vahinko tapahtui, ei voi esittää muita maksuvaatimuksia.

III OSASTO

TELEKUUNTELU

YLEINEN JOHDANTO JA TEKNISET TIEDOT

Kyseessä on ensimmäinen kerta, kun monenvälisessä keskinäistä oikeusapua koskevassa yleissopimuksessa käsitellään erillisenä asiana kansainvälistä telekuuntelua. Kysymystä käsiteltäessä on otettu huomioon sekä telekuunteluun perinteisesti liittyvät näkökohdat että viimeaikainen kehitys; näin laaditut määräykset ovat kuitenkin riittävän yleisiä, jotta varmistettaisiin mahdollisimman pitkälle niiden mukautuvuus tulevaan kehitykseen.

Keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 1 artiklan 1 kohdan perusteella on tosin voitu kehittää jäsenvaltioiden käytäntöä alalla erityisesti Euroopan neuvoston suosituksen n:o R(85)10 pohjalta. Neuvosto kuitenkin katsoi, että oli aika hyväksyä erityismääräyksiä, varsinkin koska vaikuttaa siltä, että kaikki jäsenvaltiot eivät tunnusta keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 1 artiklan 1 kohdan olevan asianmukainen perusta telekuuntelupyynnön täyttämiseksi.

Televiestintätekniikat ovat viime vuosikymmenen aikana kehittyneet merkittävästi, erityisesti matkaviestinnän alalla. Rikolliset käyttävät matkaviestintää laajasti rikollisessa toiminnassaan.

Asiaa koskevien kansainvälisten sopimusten puuttuessa yhteistyö on kuitenkin kunkin eri jäsenvaltioiden halukkuuden varassa, ja niiden erilaiset käytännöt vaikeuttavat alan toimijoiden tehtävää.

17-21 artiklan laadinta vaati paljon aikaa, mikä johtuu erityisesti kahdesta syystä:

- Ensinnäkin telekuuntelun suhteen oli päästävä erityisen vaikeasti saavutettavaan tasapainoon tutkinnan tehokkuuden ja yksilönvapauksien kunnioittamisen välillä.
- Toisaalta nykyaikainen tekniikka luo uudenlaisia tilanteita, jotka on syytä säännellä oikeudellisesti.

Neuvotteluissa on otettu erityisesti huomioon seuraavat tilanteet:

- ensinnäkin voi käydä niin, että valtiolla ei enää ole teknisiä mahdollisuuksia kuunnella lähteviä tai saapuvia televiestejä suoraan omalta alueeltaan käsin (ks. a alakohhta jäljempänä);
- toiseksi voi olla niin, että valtio voisi vastedes teknisesti kuunnella omaan lukuunsa (tai toisen lukuun) toisen jäsenvaltion alueelta lähteviä tai sinne saapuvia televiestejä ilman, että niiden tarvitsee pyytää kyseisen valtion apua (ks. b alakohhta jäljempänä).

a) Satelliittijärjestelmän (ja tulevaisuudessa luultavasti muiden tekniikoiden) avulla välitetyn televiestinnän kuunteluun tarvitaan kuuntelun kohteen sijainnista riippumatta vain yksi toimenpide, joka toteutetaan "yhdyskäytäväksi" kutsutulla teknisellä laitteistolla. Sen avulla voidaan ottaa yhteys satelliitteihin, mikä antaa mahdollisuuden televiestintään maantieteellisesti erittäin laajoilla alueilla. Järjestelmän takia on mahdollista, että valtio, jonka alue kuuluu satelliitin kattavuusalueeseen mutta jossa ei ole yhdyskäytävää, ei voi teknisesti suoraan toteuttaa alueeltaan satelliittivälitteisestä puhelimesta lähtevien tai siihen saapuvien televiestien kuuntelua.

Kuuntelun toteuttamiseksi on kuitenkin kaksi mahdollisuutta:

- asianomainen valtio voi kunkin suunnittelemansa kuuntelun osalta pyytää sen valtion apua, jonka alueella yhdyskäytävä sijaitsee;
- operaattori asentaa yhdyskäytävään kaukoyhteyden, eräänlaisen 'kaukosäätimen'. Tällaisen "kaukosäätimen" avulla maa voi antaa alueensa ulkopuolella sijaitsevaa yhdyskäytävää koskevan kuuntelumääräyksen. Se voidaan antaa yritykselle (yrityksille) (yleissopimuksessa "palvelujen tarjoajat"), joka kunkin maan kansallisella alueella tarjoaa satelliittivälitteistä televiestintäpalvelua, velvoittaen se noudattamaan toimivaltaisten viranomaisten laillisesti esittämiä kuuntelumääräyksiä.

Tällaisten kaukosäädinten käyttö on teknisesti mahdollista rajoittaa vain niitä käyttävän valtion alueelle saapuvien tai siltä lähtevien televiestien kuunteluun (jolloin siis jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten käytössä olevan kaukosäätimen avulla voidaan kuunnella vain kyseisen jäsenvaltion alueelta lähetettyä tai siellä vastaanotettua televiestintää).

Tällaisen järjestelmän toteuttamista ja sen yksityiskohtaisten toimintasääntöjen määrittelyä ei voida ajatella ilman kansainvälistä sääntelyä. Siitä määrätään 19 artiklassa.

b) Kyseiseen uuteen tilanteeseen on kaksi selitystä:

- ensinnäkin, kuten edellä todettiin, satelliittivälitteisen televiestintätekniikan avulla voidaan vain yhtä yhdyskäytävää koskevan yhden ainoan kuuntelumääräyksen perusteella kuunnella kohdetta(5) riippumatta satelliitin kattavuusalueesta eli periaatteessa useissa valtioissa;
- toiseksi perinteisissä kansallisissa matkapuhelinverkoissa (esimerkiksi GSM-tyyppisissä verkoissa) kuuntelu ulkomailla, esimerkiksi raja-alueilla, voi olla mahdollista, koska niiden kattavuusalue ei voi tarkkaan vastata valtioiden rajoja. Sama piirre koskee todennäköisesti kaukosäädinten (edellä) käytön alueellisia rajoituksia.

Molemmat esitetyt tilanteet ylittävät kukin tavallaan keskinäistä oikeusapua koskevien yleissopimusten perinteiset puitteet.

- Ensimmäisessä tapauksessa (a) jäsenvaltion sallitaan toteuttaa toimenpide omalla alueellaan; kuitenkin keskinäisen oikeusavun tavoitteena on periaatteessa se, että jäsenvaltio (pyynnön esittänyt jäsenvaltio) voi toteuttaa tutkintatoimenpiteen toisen jäsenvaltion (pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio) alueella.
- Toisessa tapauksessa (b) säännellään tilannetta, jossa ei ole pyynnön esittänyttä jäsenvaltiota eikä vastaanottanutta jäsenvaltiota (kuuntelua suorittava valtio ei tarvitse sen jäsenvaltion teknistä apua, jonka alueella kohde on).

Päättyessään olla jättämättä pois nämä kaksi tilannetta yleissopimuksesta neuvosto teki poliittisen valinnan käsitellä kattavalla tavalla kysymystä telekuuntelusta rikostutkinnassa eikä ainoastaan kysymystä telekuuntelussa kansainvälisesti annettavasta keskinäisestä oikeusavusta. Erityisesti hyväksymällä 20 artiklan neuvosto halusi säännellä toimintaa, joka kaiken todennäköisyyden mukaan tulee kehittymään, vaikka sitä ei koskisikaan mikään kansainvälinen normi. Kyseessä on Euroopan unionin aikaansaama oikeudellinen edistysaskel, joka liittyy sen tahtoon luoda vapauden, turvallisuuden ja oikeudenmukaisuuden alue.

17 artikla

Telekuuntelun osalta toimivaltaiset viranomaiset

Tämän artiklan perusteella jäsenvaltio, jossa 18, 19 ja 20 artiklan soveltamisen osalta toimivaltainen viranomainen ei ole oikeusviranomainen, voi nimetä 24 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisesti vastaavan toimivaltaisen viranomaisen rikostutkintatarkoituksiin. Määräyksestä seuraa, että muut jäsenvaltiot hyväksyvät 18, 19 ja 20 artiklassa määrätyin edellytyksin kuuntelupyynnöjä, joita esittää rikostutkintatarkoituksessa toimivaltainen viranomainen, joka ei välttämättä ole oikeusviranomainen.

Artiklalla ei vapauteta jäsenvaltioita, joissa toimivaltainen viranomainen on oikeusviranomainen, tekemästä 24 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettua ilmoitusta sen määrittelemiseksi, mitkä sen viranomaiset ovat toimivaltaisia soveltamaan näitä artikloja ja erityisesti ilmoituksen vastaanottaneena

valtiona soveltamaan 20 artiklaa.

18 artikla

Telekuuntelupyynnöt

Artiklassa säännellään tilanteita, joissa jäsenvaltio pyytää toista jäsenvaltiota määräämään kuunteluoperaation omalta alueeltaan käsin.

Artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa erotetaan toisistaan kaksi erityyppistä kuuntelupyyntöä:

- ensimmäisen tarkoituksena on kuunneltujen televiestien välitön välittäminen pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle. Välitön välitys merkitsee kuunnellun televiestin siirtämistä suoraan pyynnön esittäneeseen jäsenvaltioon, jossa määräyksen antanut toimivaltainen viranomais voi kuunnella ja/tai tallentaa sen. Tämäntyyppinen välitys on uutta kansainvälisessä yhteistyössä, ja sitä pidetään tästedes sääntönä;
- toisen tarkoituksena on televiestin tallentaminen ja sen välittäminen tämän jälkeen pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle, mikä on tämänhetkinen käytäntö keskinäisessä oikeusavussa. Jälkimmäisen tyyppisiä pyyntöjä käsitellään erityisesti 6 ja 7 kohdassa, ja niiden olisi tästedes oltava poikkeuksellisia.

Tarkasteltuaan kysymystä neuvosto katsoi, ettei ole tarpeen määritellä termiä "televiestintä", koska se ei rajoitu vain puhelinkeskusteluihin, vaan on ymmärrettävä mahdollisimman laajassa merkityksessä. On sitä paitsi välttämätöntä, että pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio välittää mahdollisuuksien mukaan myös kunkin televiestin tekniset tiedot, esimerkiksi vastaanottajan numeron, televiestin kellonajan ja keston sekä tietojen ollessa saatavilla paikan, josta viesti lähetettiin tai jossa se otettiin vastaan. Kun määritelmää ei ole, on itsestään selvää, että telekuuntelua koskevia määräyksiä voidaan soveltaa kaikkeen nykyisellä tai tulevalla tekniikalla toteutettavaan viestintään. Yleissopimusta neuvoteltaessa oli kuitenkin täysin mahdotonta ennakoita kaikkia mahdollisia oletettavissa olevia hypoteeseja alan nopea tekninen kehitys huomioon ottaen.

On huomattava, että yleissopimuksella on vaikutuksia vain Euroopan unionissa, vaikkakin televiestintätekniikat, joihin sitä sovelletaan tai voitaisiin soveltaa, kattavat koko maailman.

Artiklan 2 kohdassa määritellään kohteen sijaintipaikan mukaan kolme eri tapausta, joissa keskinäinen oikeusapupyyntö voidaan esittää.

Ensimmäinen tapaus (a) koskee tilannetta, jossa kohde on pyynnön esittäneen jäsenvaltion alueella (ks. yleinen johdanto ja tekniset selitykset edempänä).

Toinen tapaus (b) koskee tilannetta, jossa kohde on pyynnön vastaanottaneen valtion alueella.

Kolmas tapaus (c) koskee tilannetta, jossa kohde on jonkin muun kuin pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion alueella, mutta kuuntelun toteuttamiseen tarvitaan pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion teknistä apua (ks. yleinen johdanto ja tekniset selitykset edellä). Tekstissä tarkennetaan, että jäsenvaltiolle, jonka alueella telekuuntelupyynnön kohde on, on ilmoitettava pyynnöstä 20 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Kyseisten tilanteiden moninaisuus huomioon ottaen kunkin tyyppistä pyyntöä käsitellään erikseen 4-8 kohdassa.

Artiklan 3 kohdassa määritellään, missä muodossa kuuntelupyyntö on esitettävä. Tekstin soveltamisen helpottamiseksi artiklassa itsessään päätettiin luetella kaikki tiedot, jotka pyynnön esittäneen valtion on annettava. Näin ollen 18 artiklan 3 kohta korvaa keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 14 artiklan jäsenvaltioiden välisten telekuuntelupyyntöjen osalta. Pyyntöön merkittäviä tietoja ei ole syytä kommentoida erityisesti.

Artiklan 4 kohdan on määrä täydentää 3 kohtaa periaatteessa 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa eli niissä, joissa kohde on pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion alueella. Kyseessä on itse asiassa ainoa mahdollinen tapaus, jossa pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio harkitsee 5 kohdan b alakohdan mukaisesti pyynnön edellyttämiä jatkotoimia tarkistamalla, voitaisiinko toimenpide toteuttaa vastaavanlaisessa kansallisessa tapauksessa. Kyseisen kohdan mukaan pyynnön esittäneen jäsenvaltion on ilman muuta annettava "yhteenveto tapausta koskevista tiedoista", joita tutkinta koskee. Vaikka sanamuoto ei ole aivan samanlainen, sen tulokannassa on syytä turvautua 13 päivänä joulukuuta 1957 rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen 12 artiklan 2 kohdan b alakohtaan. Pynnön vastaanottanut jäsenvaltio voi puolestaan pyytää pyynnön esittäneeltä jäsenvaltiolta lisätietoja voidakseen päättää, "toteuttaisiko se pyydetyn toimenpiteen vastaavanlaisessa kansallisessa tapauksessa".

Viimeksi mainittua sanamuotoa, joka esiintyy useissa telekuuntelua koskevissa määräyksissä, pidettiin parempana kuin "kansallisen lainsäädännön mukaisuutta". On pidettävä mielessä, että kyseinen pyyntö on aina ulkomaisen toimivaltaisen viranomaisen muotoilema. Kuuntelua koskevissa eri kansallisissa lainsäädännöissä säädetään kuitenkin yleensä rajoittavasti viranomaisista, joilla on oikeus määrätä kuuntelusta, jolloin vieraan valtion toimivaltaisen viranomaisen pyyntö saattaisi olla kuuntelua koskevan kansallisen lainsäädännön vastainen.

Lisäksi on itsestään selvää, että kohtaa sovelletaan myös 1 kohdan b alakohdan mukaisesti tehtyihin pyyntöihin (pyyntö kuunnella, tallentaa ja välittää tallennus tämän jälkeen pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle).

Artiklan 5 kohdassa määrätään, millä edellytyksillä pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion on täytettävä telekuuntelupyynnön televiestin siirtämiseksi välittömästi pyynnön esittäneeseen jäsenvaltioon. Siinä erotetaan toisistaan kaksi tapausta:

a) Kohde on muun kuin pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion alueella (mukaan lukien pyynnön esittäneen jäsenvaltion alue) ja pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio on saanut 3 kohdassa tarkoitetut tiedot.

Pyyntö on täytettävä "ilman muita muodollisuuksia". Näitä sanoja on käytetty, jotta olisi selvää, etteivät jäsenvaltiot saa rinnastaa kyseisenlaista pyyntöä tavanomaiseen oikeusapupyyntöön, ja näin ollen voidaan olla soveltamatta tiettyjä muodollisuuksia, jotka koskisivat pyyntöä, jonka pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion olisi täytettävä itse omalla alueellaan. Kyseessä on siis tilanne, jossa pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion ei tarvitse tarkistaa, onko kuuntelupyynnön sen kansallisen lainsäädännön mukainen, vaan se tyytyy tarkistamaan, että yleissopimuksessa tällaiselle pyynnölle asetettuja vaatimuksia noudatetaan, esimerkiksi että 20 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetut tiedot (etukäteisilmoitus ilmoituksen vastaanottaneelle jäsenvaltiolle) on toimitettu, mitä ilman kuuntelua ei voida aloittaa.

b) Kohde on pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion alueella ja valtio on saanut 3 ja 4 kohdassa tarkoitetut tiedot.

Tässä tapauksessa pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion on hyväksyttävä toimenpide, jos se voitaisiin toteuttaa vastaavanlaisessa kansallisessa tapauksessa. Se voi myös asettaa suostumukselleen sellaisia ehtoja, joita sen lain mukaan sovellettaisiin vastaavanlaisessa kansallisessa tapauksessa. Kyse voi olla esimerkiksi ehdoista, joilla tietyt henkilöryhmät suljetaan toimenpiteen ulkopuolelle tai jotka koskevat kuunnellun materiaalin käyttämistä. Jälkimmäisessä tapauksessa yleissopimuksen 23 artiklassa olevia tietosuojamääräyksiä ei sovelleta, jos ne koskevat samaa asiaa.

Artiklan 6 kohdassa määrätään erityisistä säännöistä niiden pyyntöjen osalta, jotka koskevat telekuuntelua, tallentamista ja tallennuksen välittämistä tämän jälkeen pyynnön esittäneelle valtiolle (1 kohdan b alakohda). Jäsenvaltioiden ei tarvitse hyväksyä tällaisia pyyntöjä kuin siinä tapauksessa, että välitön välittäminen on mahdotonta. Kyse voi olla esteestä, joka saattaa johtua pyynnön esittäneestä ja/tai pyynnön vastaanottaneesta valtiosta.

Artiklan 7 kohdan perusteella jäsenvaltio voi 27 artiklan 2 kohdan mukaisen ilmoituksen antaessaan ilmoittaa soveltavansa 6 kohtaa ainoastaan silloin, kun se ei voi siirtää televiestiä välittömästi. Toisin sanoen se, että pyynnön esittänyt jäsenvaltio ei voi huolehtia välittömästi välitetyn viestin vastaanottamisesta, ei merkitse sitä, että pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio olisi velvollinen täyttämään pyynnön, jos se itse kykenee siirtämään televiestit välittömästi. Jäsenvaltio, joka päättäisi soveltaa kyseistä rajoitusta, saattaisi joutua muiden jäsenvaltioiden vastavuoroisten toimien kohteeksi. Mahdollisuudesta käyttää 18 artiklan 7 kohdan mukaista ilmoitusta määrättiin Yhdistyneen kuningaskunnan tarpeiden vuoksi, koska sen lainsäädännössä ja kansallisissa menettelyissä ei tunneta kuuntelun avulla saatujen tietojen järjestelmällistä tallennusta.

Mikään ei tietenkään estä jäsenvaltiota, kuten käytännössä jo tapahtuukin, täyttämästä artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua pyyntöä tapauksissa, joissa välitön siirtäminen olisi mahdollista. Euroopan oikeudellisesta verkostosta voi saada hyödyllisiä tietoja kunkin jäsenvaltion soveltamasta käytännöstä asiassa.

Lisäksi neuvosto katsoi, että jo sen seikan, että jäsenvaltion on nauhoitettava kuunneltavia televiestejä, tulee johtaa tilanteen rinnastamiseen sellaiseen tilanteeseen, jossa kohde on sen kansallisella alueella. Tämän vuoksi 4 kohdassa mainitaan pyynnön tueksi toimitettavat lisätiedot ja ilmoitetaan, että pyynnön vastaanottanut valtio voi asettaa suostumukselleen sen ehdon, että toimenpide toteutettaisiin vastaavanlaisessa kansallisessa tapauksessa, samoin kuin se voi määrätä suostumuksensa riippuvaiseksi ehdoista, joita sovellettaisiin kansallisessa tapauksessa. Tältä osin voidaan ajatella esimerkiksi tallennuksen kestoa tai tietojen käyttöä koskevia rajoituksia. Tässä tapauksessa ei sovelleta yleissopimuksen 23 artiklan 1 ja 2 kohdassa olevia tietosuojatoimenpiteitä, jos ne koskevat samaa asiaa.

Artiklan 8 kohta koskee televiestintätallenteiden toimittamista kirjallisina. Yleissopimuksessa asetetaan erityisehtoja tällaisille pyynnöille, jotka voivat edellyttää erityisesti huomattavia henkilöstövoimavaroja. Ensinnäkin pyynnön esittänyt jäsenvaltio voi esittää kyseisen pyynnön vain, jos sillä on erityinen syy tähän. Vaikka tekstissä ei niin mainita, voidaan ajatella, että pyynnön esittävän jäsenvaltion olisi selvitettävä syyt siihen, miksi se pyytää kirjallista toimitusta, esimerkiksi sen, että pyynnön vastaanottaneessa jäsenvaltiossa on helpompi kuin pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa löytää sen kielen tai murteen tulkkeja tai kääntäjiä, jolla kuunneltavat televiestit todennäköisesti käydään.

Lisäksi pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio tarkastelee pyyntöjä lainsäädäntönsä ja kansallisten menettelyjensä mukaisesti siten, että jos sen lainsäädännössä tai kansallisissa menettelyissä ei sallittaisi kirjallisen tallenteen käyttöä, yleissopimuksessa ei velvoiteta sitä muuttamaan niitä pyynnön täyttämiseksi. Jos sen sijaan lainsäädännössä on kyseinen mahdollisuus, valtion olisi täytettävä asiaa koskeva pyyntö.

Artiklan 9 kohta ei vaadi erityisiä kommentteja: on sekä tutkinna että sen kohteena olevien henkilöiden etujen mukaista, että kuuntelutoimenpide säilyy luottamuksellisena.

19 artikla

Telekuuntelu jäsenvaltion omalla alueella kansallisten palvelujen tarjoajien avulla

Artiklan 1 kohdan mukaisesti se jäsenvaltio, jonka alueella yhdyskäytävä on, antaa luvan asentaa "kaukosäätimet", joiden käyttöä on selkeytetty edellä yleisessä johdannossa ja teknisissä selvityksissä.

Artiklan 2 kohdan mukaan yleissopimuksessa rajoitetaan kyseisten kaukosäädinten käyttö vain sellaiseen kuunteluun, jonka siihen turvautuneen jäsenvaltion viranomaiset ovat määränneet rikostutkintaa varten ja kansallista lainsäädäntöään noudattaen. Lisäksi näitä kaukosäätimiä voidaan käyttää ainoastaan sellaisten televiestien kuunteluun, jotka kuuntelun kohde on lähettänyt ja/tai saanut kyseisen jäsenvaltion alueelta.

Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltio voi käyttää kaukosäädintä omalta alueeltaan lähetettyjen tai siellä vastaanotettujen televiestien kuunteluun toisen jäsenvaltion lukuun 18 artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla esitetyn keskinäisen oikeusapupyynnön perusteella (kun kohde on pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion alueella, jolla on käytössä kaukosäädin).

Jäsenvaltiota ei veloiteta 1, 2 ja 3 kohdassa kaukosäätimen käyttöön. Niiden tehtävänä on siten päättää, onko tällaisen järjestelmän perustaminen ja käyttö tarpeen niiden alueella olevien kohteiden telekuuntelua varten.

Artiklan 4 kohdan tarkoituksena on käsitellä seuraavaa tilannetta: sikäli kuin jäsenvaltio hyödyntää kaukosäädintä, se ei voisi periaatteessa enää tehdä 18 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua pyyntöä, koska kyseisessä artiklassa mainittua tarvetta "tekniseen apuun" ei enää esiinny. Artiklan 4 kohta merkitsee poikkeusta tästä säännöstä, jottei jäsenvaltioilta evättäisi mahdollisuutta käyttää hyödykseen etua, jonka yhden ainoan kuuntelumääräyksen antaminen yhdyskäytävän kautta muodostaa (katso yleinen johdanto ja tekniset selitykset edempänä) tilanteissa, joissa on ennakoitavissa, että kohde liikkuu monen jäsenvaltion alueella, se jäsenvaltio mukaan lukien, jonka viranomaiset haluavat suorittaa kuuntelua.

Lisäksi 4 kohdassa tuodaan esiin, että jäsenvaltio voi tehdä 18 artiklan mukaisen pyynnön, jos kyseisessä jäsenvaltiossa ei ole "palvelujen tarjoajaa", koska mainitun artiklan mukaiset edellytykset, eli "teknisen avun" tarve, täyttyvät.

19 artiklan täytäntöönpanon helpottamiseksi neuvosto antoi yleissopimuksen hyväksymisen yhteydessä lausuman, jonka mukaan se ottaa huomioon erityisesti, "että jäsenvaltiot neuvottelevat keskenään neuvostossa kaikista yleissopimuksen soveltamiseen liittyvistä käytännöllisistä ja teknisistä näkökohdista" pitäen mielessä, "että henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta televiestinnän alalla 15 päivänä joulukuuta 1997 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/66/EY 4 ja 5 artiklassa olevat velvoitteet on otettava huomioon".

20 artikla

Telekuuntelu ilman jonkin toisen jäsenvaltion teknistä apua

Tämän artiklan otsikko on selkeä. Se vastaa tilanteita, jotka on eritelty teknisissä selvityksissä.

Artiklan 1 kohdassa määritellään artiklan soveltamisala rajoittamalla se tietyn tyyppiseen rikostutkintaan. Näin ollen tässä kohdassa ei määritellä sitä, mikä on rikostutkinta eikä se siis vaikuta millään tavoin tämän yleissopimuksen muihin määräyksiin tai niiden yleissopimusten määräyksiin, joita se täydentää (ks. kolmanneksi viimeinen johdanto-osan kappale).

Tällä artiklalla säännellään vain velvollisuutta antaa toiselle jäsenvaltiolle tietoja sellaisissa kuuntelutilanteissa, jotka useimmissa jäsenvaltioissa luettaisiin kuuluviksi rikostutkinnan käsitteen piiriin. Sitä ei voida tulkita a contrario siten, että kuuntelu sallittaisiin tilanteissa, jotka eivät kuulu sen piiriin, vaan joita koskevat kansainvälisen oikeuden yleiset periaatteet, joihin tämä yleissopimus ei vaikuta. Neuvosto katsoi aiheelliseksi huomauttaa tästä viimeistä edellisessä johdanto-osan kappaleessa.

Neuvosto hyväksyi tältä osin erottamattomana osana yleissopimusta Yhdistyneen kuningaskunnan lausuman, jossa täsmennetään tämän artiklan soveltamisen edellytykset, erityisesti Yhdistyneen kuningaskunnan oman turvallisuuspalvelun ("security service") suorittamien kuunteluiden osalta sellaisissa tapauksissa, joissa Yhdistyneen kuningaskunnan kansallisen lainsäädännön mukaisesti turvallisuuspalvelu toimii 1 kohdassa tarkoitetun rikostutkinnan puitteissa. Kyseisessä lausumassa oleva ilmaisu "törkeitä rikoksia koskeva tutkinta" on sama, jota on käytetty Yhdistyneen kuningaskunnan asianomaisessa lainsäädännössä yleissopimuksen allekirjoittamishetkellä, eikä sen tarkoituksena ole laajentaa tämän artiklan soveltamisalaa.

Artiklan 2 kohdassa määrätään, että kukin kuuntelua suorittava jäsenvaltio on velvollinen, silloin kun se on tämän artiklan tarkoittamassa tilanteessa ja 1 kohdassa tarkoitetun soveltamisalan piirissä, ilmoittamaan kuuntelusta jäsenvaltiolle, jonka alueella kuunneltava kohde on (ilmoituksen vastaanottanut jäsenvaltio). Ilmoitus on tehtävä:

- ennen kuuntelua silloin, kun pyynnön esittänyt jäsenvaltio tietää jo kuuntelumääräystä annettaessa, että kohde on ilmoituksen vastaanottaneen jäsenvaltion alueella. Näin ollen kuuntelua ei voida aloittaa ennen kuin toinen jäsenvaltio (ilmoituksen vastaanottanut jäsenvaltio) on hyväksynyt toimenpiteen 4 kohdan mukaisin edellytyksin;

- jos kuuntelu on jo käynnissä, kun pyynnön esittänyt jäsenvaltio huomaa, että kuunneltava kohde on ilmoituksen vastaanottaneen jäsenvaltion alueella.

Artiklan 3 kohdassa luetellaan tiedot, jotka kuuntelua harjoittavan jäsenvaltion on ilmoitettava varsinaisen ilmoituksen ohessa.

Artiklan 4 kohdassa vahvistetaan säännöt, joita sovelletaan heti kun 2 ja 3 kohdassa tarkoitettut tiedot on toimitettu.

Artiklan 4 kohdan a alakohdassa veloitetaan ilmoituksen vastaanottanut jäsenvaltio vastaamaan viipymättä, 96 tunnin kuluessa, kuuntelua suorittavalle jäsenvaltiolle, jotta tutkinnan moitteeton sujuminen ei estyisi.

Ilmoituksen vastaanottaneella jäsenvaltiolla on tällöin kaksi mahdollisuutta sen mukaan, pystyykö se vastaamaan välittömästi (a), vai ei (b):

a) Artiklan 4 kohdan a alakohdan i, ii ja iii alakohdat koskevat tapauksia, joissa ilmoituksen vastaanottanut jäsenvaltio voi päättää 96 tunnin kuluessa kuuntelusta, josta sille on ilmoitettu. Sillä on kaksi vaihtoehtoa:

1. Ilmoituksen vastaanottanut jäsenvaltio voi sallia kuuntelun tai asettaa suostumukselleen ehtoja, joita olisi noudatettava vastaavanlaisessa kansallisessa tapauksessa. Kyseessä on sama sääntely kuin 18 artiklan 5 kohdan b alakohdassa.

2. Ilmoituksen vastaanottanut jäsenvaltio voi myös vaatia, että kuuntelua ei suoriteta (20 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu tapaus, kun se on saanut etukäteistiedon) tai että kuuntelu keskeytetään (20 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettu tapaus, jos kohde, jota jo kuunnellaan, tulee uuden valtion alueelle), jos kuuntelua ei sallittaisi sen oman kansallisen lainsäädännön nojalla tai jos sillä olisi oikeus kieltäytyä keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa eurooppalaisen oikeusapusopimuksen 2 artiklan perusteella. Tällainen vaatimus on perusteltava kirjallisesti.

Jälkimmäisessä tapauksessa (20 artiklan 4 kohdan b alakohdan ii alakohta) ilmoituksen vastaanottanut jäsenvaltio voi lisäksi vaatia, että aineistoa, joka on saatu kuuntelussa siihen mennessä, kun ilmoituksen vastaanottanut jäsenvaltio ilmoittaa kieltäytymisestään, riippumatta siitä, onko tiedot saatu ennen ilmoittamista tai sen jälkeen, ei saa käyttää tai saa käyttää ainoastaan tietyin ehdoin, jotka sen on täsmennettävä. Kuuntelua suorittavalle jäsenvaltiolle on ilmoitettava tämän vaatimuksen perustelut. Jäsenvaltioiden edellytetään suhtautuvan joustavasti kuuntelussa jo saadun aineiston käyttöön toteutettaessa kiireellisiä toimenpiteitä yleiseen turvallisuuteen kohdistuvan välittömän ja vakavan uhkan estämiseksi. Lisäksi eräissä tapauksissa saattaa olla tarpeen käyttää kuuntelussa saatua aineistoa oikeudenkäynneissä, jotka koskevat 20 artiklan 4 kohdan b alakohdan perusteella suoritettuun kuunteluun tai toteutettuihin toimenpiteisiin liittyviä vahingonkorvausvaatimuksia. Kuuntelun suorittavaa jäsenvaltiota ei estetä 20 artiklan 4 kohdan a alakohdan iii alakohdalla antamasta kaikkia tietoja tuomioistuimelle vastauksena kyseistä jäsenvaltiota vastaan suunnattuihin oikeustoimiin.

b) Artiklan 4 kohdan a alakohdan iv alakohta koskee tapausta, jossa ilmoituksen vastaanottanut jäsenvaltio ei pysty antamaan vastausta 96 tunnin kuluessa. Tämä koskee sellaista tapausta, jossa ilmoituksen vastaanottaneen jäsenvaltion olisi ryhdyttävä erityistoimiin päätöksen tekemiseksi; tällä tarkoitetaan esimerkiksi tietyissä maissa tiettyjen henkilöiden, kuten parlamentin jäsenten tai asianajajien aseman tai ammatillisen toiminnan vaatimia erityismenettelyjä. Tässä oletetussa tapauksessa ilmoituksen vastaanottanut jäsenvaltio voi, kuuntelua suorittavaa jäsenvaltiota kuultuaan, pyytää korkeintaan 8 vuorokauden lisäaikaa kansallisen lainsäädäntönsä vaatimien sisäisten menettelyjen toteuttamista varten. Menettelyihin voi tarvittaessa sisältyä tiettyjä tarkastuksia. Ilmoituksen vastaanottaneen jäsenvaltion on ilmoitettava kuuntelua suorittavalle jäsenvaltiolle kirjallisesti syyt, joilla määräajan jatkamista koskevaa pyyntöä perustellaan. Kyseinen määräaika alkaa ensimmäisen 4 vuorokauden määräajan päättyessä.

Artiklan 4 kohdan b alakohta on laadittu sellaista tilannetta varten, jossa jäsenvaltio ei ole vielä tehnyt päätöstä kuuntelusta, josta sille on ilmoitettu. Neuvosto katsoi myös, että tällaista tilannetta varten on tärkeää olla selkeät säännöt tutkinnan oikeusvarmuuden vahvistamiseksi.

Esitettiin seuraava sääntö: siihen saakka, kun jäsenvaltio ei ole vastannut pyyntöön, joka sille on esitetty, joko ensimmäisen 96 tunnin määräajan päättyessä tai korkeintaan 8 vuorokauden lisämääräajan päättyessä, kuuntelua suorittava jäsenvaltio voi jatkaa kuuntelua. Se ei voi käyttää kuuntelusta aiemmin saatua aineistoa, paitsi sovituaan toisin ilmoituksen vastaanottaneen jäsenvaltion kanssa tai toteuttaakseen kiireellisiä toimenpiteitä yleiseen turvallisuuteen kohdistuvan välittömän ja vakavan uhkan estämiseksi. Tätä ilmaisua ei pitäisi ymmärtää liian suppeasti, vaan se kattaa esimerkiksi toimenpiteet, joita toteutetaan, kun kyseessä on ihmishenkeen kohdistuva uhka, huumausainerikokset ja/tai muut vastaavanlaiset törkeät rikokset.

Artiklan 4 kohdan c alakohta noudattaa samaa logiikkaa kuin 18 artiklan 4 kohta. Tekstissä täsmennetään kuitenkin, että tällainen lisätietoja koskeva pyyntö ei aseta kyseenalaiseksi 4 kohdan b alakohdassa esitettyjä sääntöjä, ellei kyseisten jäsenvaltioiden välillä ole toisin sovittu.

Neuvosto arvioi, että tällä tavoin toteutetun järjestelmän moitteeton toiminta edellyttää, että jäsenvaltiot voivat toimia nopeasti. Sen lisäksi, että 4 kohdan d alakohdassa määrätään yleisestä toimenpidevelvoitteesta vastauksen antamiseksi 96 tunnin määräajan kuluessa, jäsenvaltiot nimeävät

yhteysviranomaiset, joiden on oltava tavoitettavissa 24 tuntia vuorokaudessa, ja sisällyttävät ne 24 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisiin ilmoituksiinsa.

Artiklan 5 ja 6 kohdassa käsitellään kuuntelua suorittavan jäsenvaltion toimittamien tietojen luottamuksellisuutta kuuntelusta ilmoitettaessa.

Artiklan 5 kohdassa vahvistetaan toimitettujen tietojen luottamuksellisen käsittelyn periaate. Tämä määräys on annettu, jotta voitaisiin varmistaa meneillään olevan tutkinnan moitteettoman sujumisen edellyttämä luottamuksellisuus.

Jos kyseiset tiedot ovat erityisen luottamuksellisia, ne voidaan 6 kohdan mukaisesti toimittaa erityisen viranomaisen välityksellä. Asianomaisten jäsenvaltioiden on kuitenkin sovittava asiasta keskenään. Tällainen sopimus voidaan tehdä yleisellä tasolla eikä tapauskohtaisesti. Jos kahdenvälistä sopimusta ei ole, käytetään tavanomaisia kanavia.

Artiklan 7 kohta on laadittu sellaisia jäsenvaltioita varten, jotka eivät halua vastaanottaa 20 artiklan mukaisia tietoja.

21 artikla

Teleoperaattoreiden kuluista vastaaminen

Tämä artikla edellyttää pyynnön esittäneen jäsenvaltion vastaavan kuuntelusta aiheutuneista kustannuksista. Kyseessä ovat vain kustakin kuuntelusta erikseen aiheutuneet kulut, eivät kulut, joista teleoperaattorien on vastattava, jotta heidän järjestelmänsä mahdollistaisi kuuntelut.

22 artikla

Kahdenväliset järjestelyt

Tässä artiklassa todetaan, että jäsenvaltiot voivat tehdä kahden- tai monenvälisiä sopimuksia helpottaakseen tekniikan suomien nykyisten ja tulevien telekuuntelumahdollisuuksien hyödyntämistä.

IV OSASTO

23 artikla

Henkilötietojen suoja

Tämä on ensimmäinen kerta, jolloin oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa koskevaan yleissopimukseen on sisällytetty tietosuojaa koskevia sääntöjä kahden tai useamman jäsenvaltion välisessä tietojenvaihdossa. Ottaen huomioon erityisesti sen, että tähän yleissopimukseen on sisällytetty tiettyjä tutkintamenetelmiä, jotka eivät ole ainoastaan oikeudellisia, neuvosto katsoi kuitenkin tällaiset säännöt tarpeellisiksi.

Artiklan soveltamisala

Tämä artikla koskee "yleissopimuksen nojalla toimitettuja henkilötietoja". Ilmausta 'henkilötiedot' käytetään siinä merkityksessä, joka sillä on yksilöiden suojelua henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä koskevan Euroopan neuvoston vuoden 1981 yleissopimuksen 2 artiklan a kohdassa. Kyseisen 2 artiklan a kohdan mukaan 'henkilötiedot' tarkoittavat mitä tahansa tietoja, jotka koskevat tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa yksilöä ("rekisteröity"). Määritelmää sovelletaan riippumatta siitä, miten kyseiset henkilötiedot on rekisteröity tai miten niitä on käsitelty. Tämä tarkoittaa, että 23 artikla koskee sekä automaattisesti käsiteltyjä tietoja että muulla tavoin käsiteltyjä tietoja.

Kyseinen 23 artikla ei myöskään vaikuta millään tavoin vuoden 1981 yleissopimuksen mukaisiin jäsenvaltioiden velvoitteisiin. Määritelmä on tarkoitettu ymmärrettäväksi siten, että tunnistettavissa oleva yksilö on sellainen, joka voidaan tunnistaa suoraan tai välillisesti tunnusnumeron tai yhden tai useamman fyysisen, fysiologisen, henkisen, taloudellisen, kulttuurisen tai sosiaalisen identiteetin erityispiirteen avulla.

Tällä yleissopimuksella perustettujen, keskinäiseen oikeusapuun sovellettavien uusien järjestelyjen johdosta tekstinlaajitukset ovat joutuneet täsmentämään vaihdettujen henkilötietojen asemaa tietyissä erityistilanteissa.

Niinpä 2 kohdan mukaan artiklassa tarkoitetaan myös henkilötietoja, jotka on saatu muulla tavalla kuin toimitettuina tätä yleissopimusta soveltaen. Oli tärkeää sisällyttää 23 artiklan kaikkien säännösten soveltamisalaan 9 artiklan ("Vapautensa menettäneen henkilön väliaikainen siirtäminen tutkintaa varten") tai 20 artiklan ("Telekuuntelu ilman jonkin toisen jäsenvaltion teknistä apua") nojalla saadut tiedot. Samoin 10 artiklan ("Kuuleminen videokokouksen avulla") ja 11 artiklan ("Todistajien ja asiantuntijoiden kuuleminen puhelinkokouksen avulla") osalta henkilötietoja ei varsinaisesti toimiteta, mutta ne on silti voitava suojata.

Sitä vastoin 6 kohdassa on katsottu tarkoituksenmukaiseksi jättää nimenomaisesti 23 artiklan soveltamisalan ulkopuolelle "henkilötiedot, jotka jäsenvaltio on hankkinut tätä yleissopimusta sovellettaessa ja jotka ovat peräisin kyseisestä jäsenvaltiosta". Säännös sisältää selvän ja yksiselitteisen periaatteen mutta sen ilmaisemisen katsottiin kuitenkin olevan tarpeen artiklassa, jossa käsitellään tämän yleissopimuksen mukaisesti toimitettujen tai saatujen henkilötietojen käyttöä koskevia rajoituksia. Neuvottelijoilla on ollut mielessä erityisesti seuraavat esimerkkitilanteet:

- videokokouksen (10 artikla) tai puhelinkokouksen (11 artikla) avulla saadut henkilötiedot: henkilötiedot ovat peräisin jonkin jäsenvaltion alueella olevan todistajan videokokouksen aikana antamasta lausunnosta, esimerkiksi vastakuulustelussa (confrontation), jos tällainen menettely on käytössä, mikäli

sen jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset, jonka alueella todistaja on, käyttävät näitä henkilötietoja;

- yhteisten tutkintaryhmien toiminnan yhteydessä saadut henkilötiedot (13 artikla): henkilötiedot, jotka on saatu kuultaessa todistajaa sen jäsenvaltion alueella, joka haluaa käyttää niitä. On huomattava, että tämä tapaus on poikkeus 13 artiklan 10 kohdasta, joka koskee vain niitä tapauksia, joissa henkilötiedot "voidaan saada muulla tavoin" (katso tämän kohdan teksti);

- pyynnön esittäneen jäsenvaltion alueella 19 artiklan mukaisesti (telekuuntelu jäsenvaltion omalla alueella kansallisten palvelujen tarjoajien avulla) saadut henkilötiedot: henkilötiedot, jotka on saatu kuunneltaessa kohdetta, joka on kuuntelua suorittavan jäsenvaltion alueella.

Henkilötietojen käyttötapa

Henkilötietojen käyttötarkoitus määrää ehdot, joilla henkilötietoja voidaan käyttää, toisin sanoen tarvitaanko nämä tiedot toimittaneen jäsenvaltion etukäteen antama lupa vai ei.

Jäsenvaltio, johon henkilötiedot on toimitettu, voi käyttää niitä ilman nämä tiedot toimittaneen jäsenvaltion etukäteen antamaa lupaa kolmessa tapauksessa:

- ensimmäisessä tapauksessa (1 kohdan a alakohta) tarkoitetaan käyttöä niissä menettelyissä, "joihin tätä yleissopimusta sovelletaan". Kyseiset menettelyt on määritelty sekä 1 artiklassa että 3 artiklassa tarkoitetuissa yleissopimuksissa ("Menettelyt, joiden yhteydessä oikeusapua myös annetaan").

Luonnollisesti kyseeseen voivat tulla muutkin kuin ne menettelyt, joita varten oikeusapua pyydetään;

- toisessa tapauksessa (1 kohdan b alakohta) tarkoitetaan käyttöä "muissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa menettelyissä, jotka liittyvät suoraan a alakohdassa tarkoitettuihin menettelyihin". Ilmaisuihin "liittyvät suoraan" voi muun muassa kattaa seuraavat esimerkit:

- petokselliseen konkurssirikokseen liittyvä kaupallinen menettely;

- lapsen (rangaistavan) huonoon kohteluun perustuvaan rikosprosessiin liittyvä huoltajuuden peruuttamismenettely;

- aseellisiin väkivaltaisuuksiin perustuvaan rikosprosessiin liittyvä aseenkantoluvan peruutusmenettely.

Artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa kansainvälisen oikeusapupyynnön yhteydessä kerättyjä henkilötietoja voidaan käyttää ilman nämä tiedot toimittaneen jäsenvaltion etukäteen antamaa lupaa.

- viimeisessä tapauksessa (1 kohdan c alakohta) tarkoitetaan "yleistä turvallisuutta koskevan välittömän ja vakavan uhkan" estämistä. Tämä on sama käsite kuin 20 artiklan 4 kohdan b alakohdan ii alakohdassa ja sen sisällyttäminen tähän artiklaan noudattaa samaa logiikkaa. On syytä pitää mielessä Saksan liittotasavallan valtuuskunnan tästä asiasta antama lausuma, jossa tiedustellaan, missä laajuudessa jonkin jäsenvaltion poliisiviranomaiset voivat käyttää toisen jäsenvaltion oikeusviranomaisten keräämiä henkilötietoja vakavien vaarojen ehkäisemiseksi ja törkeiden rikosten torjumiseksi tulevaisuudessa.

Käytettäessä henkilötietoja muihin tarkoituksiin 1 kohdan d alakohdassa edellytetään, että jäsenvaltiolla, joka haluaa niitä käyttää, on nämä tiedot toimittaneen jäsenvaltion etukäteen antama lupa, paitsi jos kyseiset tiedot vastaanottaneella jäsenvaltiolla on asianomaisen henkilön lupa.

Artiklan 7 kohta koskee Luxemburgin erityisasemaa. Kyseinen valtio voi allekirjoittaessaan yleissopimuksen ilmoittaa, että toimittaessaan yleissopimuksen nojalla henkilötietoja toiselle jäsenvaltiolle se noudattaa seuraavaa: Luxemburg voi yksittäisessä tapauksessa vaatia, että henkilötietoja voidaan käyttää 1 kohdan a ja b alakohdassa mainittuihin tarkoituksiin vain Luxemburgin etukäteen antamalla luvalla, kun se olisi voinut kieltäytyä toimittamasta tai käyttämästä henkilötietoja tai rajoittaa niiden toimittamista tai käyttämistä yleissopimuksen määräysten tai niiden sopimusten määräysten mukaisesti, joita tämä yleissopimus tai 1 artikla täydentää. Näin ollen se ei voi tämän ilmoituksen nojalla käyttää 7 kohdassa myönnettyä mahdollisuutta järjestelmällisesti. Artiklan 7 kohdan viimeisessä kappaleessa huomautetaan lisäksi, että Luxemburgin on perusteltava kirjallisesti, mikäli se kieltäytyy antamasta lupaa tämän määräyksen nojalla esitettyyn henkilötietojen käyttöä koskevaan pyyntöön.

Artiklan 3 kohdan mukaisesti henkilötiedot toimittanut jäsenvaltio voi vaatia siltä jäsenvaltiolta, jolle henkilötiedot on toimitettu, että se ilmoittaa näiden tietojen käyttötarkoituksesta. Liiallisen byrokraattisen rasitteen välttämiseksi jäsenvaltio ei voi järjestelmällisesti käyttää tässä artiklassa annettua mahdollisuutta.

Yhteensopivuus erityisten tietosuojasääntöjen kanssa

Tiettyjen yleissopimuksen määräysten osalta, joihin sisältyy tietosuojaa koskevia erityissääntöjä, on täytynyt määrittää tarkkaan näiden erityissääntöjen ja tässä artiklassa olevien yleisten sääntöjen välinen suhde. Tätä asiaa käsitellään 4 ja 5 kohdassa.

Artiklan 4 kohdassa tarkoitetaan olettamuksia, joissa yleissopimuksen mukaan jäsenvaltioilla on mahdollisuus asettaa tietojen toimittamiselle tietyt, käyttötarkoitusta koskevat ehdot. Jos tällaiset ehdot on asetettu henkilötietojen toimittamiselle, tämän artiklan mukaan niitä noudatetaan ensisijaisesti suhteessa 23 artiklan yleisiin sääntöihin. Päinvastaisessa tapauksessa sovelletaan 23 artiklan yleisiä sääntöjä.

Artiklan 5 kohdan mukaan noudatetaan ensisijaisesti 23 artiklan yleisiin sääntöihin nähden 13 artiklan 10

kohdassa tarkoitettujen henkilötietojen käyttöä koskevia sääntöjä, jotka on erityisesti mukautettu yhteisten tutkintaryhmien edustaman erityisen keskinäisen oikeusavun mukaiseen tilanteeseen.

V OSASTO

LOPPUMÄÄRÄYKSET

24 artikla

Ilmoitukset

Tässä artiklassa otetaan huomioon se, että yleissopimuksen määräysten mukaan eräät muut jäsenvaltioiden viranomaiset saavat keskinäistä oikeusapua koskevaa toimivaltaa. Tältä osin artiklassa määrätään, että jäsenvaltioiden on ilmoitettava, mitkä viranomaiset ovat toimivaltaisia soveltamaan yleissopimusta, erityisesti eräitä yleissopimuksen määräyksiä, ja samoin mitkä viranomaiset ovat toimivaltaisia soveltamaan 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen välineiden mukaisia jäsenvaltioiden keskinäistä oikeusapua koskevia määräyksiä. Ilmoitukset, joita voidaan muuttaa milloin tahansa, eivät koske viranomaisia, jotka on jo nimetty vuoden 1959 yleissopimuksen ja Benelux-sopimuksen soveltamista varten.

Koska jäsenvaltiot voivat yleissopimuksen eri määräysten osalta nimetä eri viranomaisia, on erittäin tärkeää, että tämän artiklan mukaisesti tehdyistä ilmoituksista käy selvästi ilmi kunkin ilmoituksessa mainitun viranomaisen täsmälliset toimivaltuudet.

25 artikla

Varaumat

Tällä artiklalla estetään jäsenvaltioita tekemästä yleissopimukseen muita varaumia kuin niitä, joista yleissopimuksessa on nimenomaiset määräykset. Varaumista määrätään 6 artiklan 3 kohdassa, 6 artiklan 7 kohdassa, 9 artiklan 6 kohdassa, 10 artiklan 9 kohdassa, 14 artiklan 4 kohdassa, 18 artiklan 7 kohdassa ja 23 artiklan 7 kohdassa.

26 artikla

Alueellinen soveltaminen

Tähän artiklaan sisältyvät määräykset yleissopimuksen soveltamisesta aikanaan Gibraltarilla, Kanaalisaarilla ja Mansaarella.

Kun säädös yleissopimuksen tekemisestä annettiin, neuvosto antoi lausuman, jossa todetaan, että tämän artiklan määräykset eivät rajoita yleissopimuksen soveltamista muiden jäsenvaltioiden kuin Yhdistyneen kuningaskunnan alueisiin eivätkä vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen ulottaa yleissopimuksen soveltaminen koskemaan merentakaisia maitaan ja alueitaan.

27 artikla

Voimaantulo

Tässä artiklassa määrätään yleissopimuksen voimaantulosta tavalla, joka poikkeaa Euroopan unionin aikaisemmin hyväksymien yleissopimusten asiaa koskevista määräyksistä. Tässä suhteessa ei poiketa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 34 artiklan 2 kohdan d alakohdan määräyksistä.

Yleissopimus tulee voimaan 90 päivää sen jälkeen, kun kahdeksas valtio, joka oli Euroopan unionin jäsenvaltio 29 päivänä toukokuuta 2000, jolloin neuvosto antoi säädöksen yleissopimuksen tekemisestä, on saattanut loppuun yleissopimuksen hyväksymisen edellyttämät menettelyt. Yleissopimus on voimassa kyseisten kahdeksan jäsenvaltion kesken ja sitä sovelletaan kuhunkin muuhun jäsenvaltioon 90 päivää sen jälkeen, kun se on saattanut päätökseen omat hyväksymismenettelynsä. Yleissopimuksen voimaantulo merkitsee myös Euroopan unionista tehdyn sopimuksen Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaa koskevan 35 artiklan täytäntöönpanoa.

Artiklan 5 kohdassa annetaan jäsenvaltioiden välillä ja unionin puitteissa aikaisemmin tehtyjen oikeudellista yhteistyötä koskevien välineiden tavoin jokaiselle jäsenvaltiolle mahdollisuus antaa hyväksyessään yleissopimuksen tai minä tahansa myöhempänä ajankohtana ilmoitus yleissopimuksen saattamisesta sovellettavaksi etukäteen jokaiseen muuhun jäsenvaltioon nähden, joka on antanut samanlaisen ilmoituksen. Näin yleissopimusta voidaan panna täytäntöön mahdollisimman pian niiden jäsenvaltioiden kesken, joille sillä on suurin merkitys. Sanotun kohdan mukaisesti annettu ilmoitus tulee voimaan 90 päivän kuluttua sen tallettamisesta.

Artiklan 6 kohta koskee soveltamisen aloittamiseen liittyviä kysymyksiä, ja siinä rajoitetaan yleissopimuksen soveltaminen oikeusapuun, joka on aloitettu sen jälkeen, kun yleissopimus on tullut voimaan kyseisissä jäsenvaltioissa. Yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan kuitenkin myös kahden jäsenvaltion välillä, jotka ovat antaneet voimaan tulleet ilmoitukset 5 kohdan mukaisesta aikaistetusta soveltamisesta.

28 artikla

Uusien jäsenvaltioiden liittyminen

Tämän artiklan mukaan yleissopimukseen voivat liittyä kaikki valtiot, joista tulee Euroopan unionin jäseniä, ja siinä esitetään tähän liittyvät järjestelyt.

Jos yleissopimus on jo voimassa, kun uusi jäsenvaltio liittyy siihen, se tulee tämän jäsenvaltion osalta voimaan 90 päivää sen jälkeen, kun jäsenvaltio on tallettanut liittymisasiakirjan. Jos yleissopimus ei ole kuitenkaan vielä voimassa 90 päivää kyseisen valtion liittymisen jälkeen, se tulee tämän valtion osalta voimaan 27 artiklassa määriteltynä ajankohtana. Yleissopimukseen liittyvä valtio voi antaa myös 27 artiklan 5 kohdan mukaisen ilmoituksen aikaistetusta soveltamisesta.

29 artikla

Voimaantulo Islannin ja Norjan osalta

Tämä artikla käsittää 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen yleissopimuksen määräysten voimaantuloon liittyvät Islantia ja Norjaa koskevat määräykset. Määräyksiä sovelletaan neuvoston, Islannin ja Norjan 18 päivänä toukokuuta 1999 tekemän Schengenin säännösten täytäntöönpanoa, soveltamista ja kehittämistä koskevan sopimuksen nojalla.

Kuten 1 kohdassa mainitaan, yleissopimuksen mainitut määräykset tulevat Islannin ja Norjan osalta pääasiallisesti voimaan 90 päivää sen jälkeen, kun kukin maa on antanut ilmoituksen asianmukaisten, maan valtiosäännössä asetettujen vaatimusten täyttymisestä. Tämän jälkeen määräyksiä sovelletaan niiden keskinäistä oikeusapua koskevissa järjestelyissä niiden jäsenvaltioiden kanssa, joiden osalta yleissopimus on jo voimassa. On kuitenkin huomattava, että aikaistetusta soveltamisesta ei ole määrätty Islannin ja Norjan osalta.

Artiklan 2 kohta koskee tilannetta, jossa yleissopimus tulee jäsenvaltiossa voimaan silloin, kun 2 artiklan 1 kohdassa mainitut määräykset ovat jo voimassa Islannin ja/tai Norjan osalta. Artiklan 3 kohdassa määrätään, että nämä määräykset eivät kuitenkaan sido Islantia ja Norjaa ennen 29 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua assosiaatiosopimuksen 15 artiklan 4 kohdan mukaisesti vahvistettua päivämäärää. Artiklan viimeisessä kohdassa varmistetaan, että määräykset tulevat voimaan Islannin ja/tai Norjan osalta viimeistään, kun niitä aletaan soveltaa kaikissa viidessätoista jäsenvaltiossa, jotka olivat Euroopan unionin jäsenvaltioita silloin kun yleissopimuksen teksti hyväksyttiin.

30 artikla

Tallettaja

Tässä artiklassa määrätään, että neuvoston pääsihteeri on yleissopimuksen tallettaja. Pääsihteeri ilmoittaa jäsenvaltioille mahdollisista jäsenvaltioilta saaduista yleissopimukseen liittyvistä ilmoituksista. Ilmoitukset samoin kuin muut yleissopimukseen liittyvät hyväksymisten etenemistä, liittymistä, ilmoituksia ja varaumia koskevat tiedot julkaistaan Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.

(1) EYVL C 197, 12.7.2000, s. 1.

(2) EYVL C 24, 23.1.1998, s. 1.

(3) EYVL L 176, 10.7.1999, s. 36.

(4) EYVL L 191, 7.7.1998, s. 1.

(5) Kohde on periaatteessa kuuntelumääräyksessä tarkoitettu henkilö. Kun ei kuitenkaan koskaan voida olla varmoja sen henkilön henkilöllisyydestä, joka käyttää televiestintä, 20 artiklan 2 kohdassa puhutaan täsmällisemmin "kuuntelumääräyksessä tarkoitettua kohteita liittyvästä".